The Journal of International Scientific Researches
2018, 3(4)

Türkiye'de Cittaslow (Yavaş Şehir) Hareketi ve Bir Öneri: Gümüşhane Merkez İlçesi

Cittaslow (Slow City) Movement in Turkey and a Suggestion: Gümüşhane Central District

Öz

Küreselleşmenin etkisi ile kentlerde yaşanan değişim ve dönüşüm, kentleri aynılaştırmakta ve yaşamı hızlandırmaktadır. Bu hızlı yaşam tarzı yerelliği ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel açılardan etkilemektedir. Yerel kültürün ve bu kültürün ürettiği somut ürünlerin küreselleşmenin etkisiyle yok olması, asimile olması, yerli üretimin kitlesel üretime oranla daha maliyetli olması gibi nedenlerle yerel ürünlerin üretiminin azalması, el yapımı ve yapılması uzun ve zahmetli olan ürünlerin yerini makinalarla seri bir şekilde üretilen ürünlere bırakması, yöresel yemeklerin, el sanatlarının, doğal güzelliklerin ve tarihi dokuların korunmasına daha az önem verilmesi, yerelliğinin ön plana çıkarılması ihtiyacını doğurmuştur.

Küreselleşmeyi önlemek imkan dahilinde olmasa da yerel ögeleri korumak; küreselleşmenin olumsuz etkilerinden bir nebze korunabilmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle doğal ve yerel bir yaşamı teşvik etmek ve küreselleşmenin getirdiği hızın etkilerini yavaşlatabilmek için İtalya'da yerel bir direniş olan "Cittaslow" (Yavaş Şehir) hareketi ortaya çıkmıştır. İtalya'da ortaya çıkan bu hareket, dört İtalyan Belediyesi'nin oluşturduğu bir birlik olarak oluşturulmuştur. İtalya'da ve diğer 29 ülkede bu birliğe üye olan ve "cittaslow" olan toplam 252 tane şehir bulunmaktadır. Bugün, Türkiye'de kriterleri karşılayarak birliğe üye olan on beş adet "Cittaslow" bulunmaktadır.

Bu çalışmada Cittaslow'un kriterleri dahilinde Gümüşhane Merkez İlçesi'nin bu birliğe üye olabilmek için, Cittaslow üyelik kriterlerini karşılayıp karşılamadığı, yani Gümüşhane Merkez İlçesi'nin Yavaş Şehir olma potansiyeli case study (örnek olay) yöntemi ile değerlendirilmiş ve bu konuda öneriler sunulmuştur.

Aynur Yüce
Öğr.Gör., Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
aynuryuce2017@gmail.com

Hülya Demir Yaleze
Arş.Gör., Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
hdyaleze@gazi.edu.tr

Article Type / Makale Türü
Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler
Cittaslow, Yavaş Yemek, Yavaş Şehir, Yavaş Yaşam, Gümüşhane Merkez İlçesi

Keywords
Cittaslow, Slow Food, Slow City, Slow Life, Gümüşhane Central District

Bilgilendirme
Bu araştırma, Gümüşhane Üniversitesi Uluslararası Marka ve Marka Kent Kongresi'nde sunulmuştur.

Submitted:	30 / 10 / 2018
Revised:	17 / 12 / 2018
Accepted:	30 / 12 / 2018

Abstract

With the effect of the globalization the change and transition in cities making them become same and making life in cities faster. This fast life style effects locality by economic, social, political and cultural aspects. Extinction and assimilation of local culture and concrete products emerging from it with the effects of globalization, local production diminishing because of being more expensive than mass production, handcraft products being hard and tedious to produce, decline in care for protecting the local dishes, handcrafts, natural beauties and historic fabric, created the need of giving prominence to localness.

Avoiding globalization is not within the bounds of possibility, however protecting local elements provides safeguard against the negative effects of globalization to some extent. Therefore, in order to slow down the pace of globalization the resistance "Cittaslow" has emerged to promote a natural and local life. This movement, which has emerged in Italy, is a union created by four Italian Municipalities. There are total of 252 cities from Italy and 29 other countries members of this union. There are seven main criterions considered to join this union. Today there are fourteen cities that satisfy these criterions and are member of this union in Turkey.

In this study, how much Gümüşhane Central District can satisfy the criterions of Cittaslow will be evaluated and some suggestions will be proposed.

Giriş

Yavaş Hareketi'nin öncülerinden Carl Honore, "hızlı" kelimesinin meşgul, kontrol eden, saldırgan, aceleci, analitik, stresli, yüzeysel, sabırsız, aktif, miktarı kalitenin üzerinde gözeten gibi anlamlarda kullanıldığını söylemektedir. "Yavaş" kelimesinin ise tam tersi sakin, dikkatli, açık, sessiz, sezgisel, telaşlı olmayan, sabırlı, düşünceli ve kalitenin miktardan daha üstün tutulduğu

durumları anlatırken kullanıldığını ifade etmektedir (Honore, 2008:15). Honore'un hızlı kelimesini tanımladığı ifadeler, küreselleşme ve küreselleşmenin getirdiği yaşam şeklini anlatmaktadır. Küreselleşmenin getirdiği hızlı yaşam şekli ve seri üretimin sonucu olan kaliteden ödün verme, "yavaş" hareketi ile kendini geleneksel ve kaliteli olan "Yavaş'a bırakmaktadır. Yavaş Yemek hareketiyle başlayan akım, Cittaslow (Yavaş Şehir) hareketi ile günlük hayatın akışında da kendine yer bulmuştur.

Küresel dünya, insanların sahip olduğu yerel değerleri öğütmüş, standart bir anlayış oluşturma çabasına dönüşmüştür (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010:2). Standart ve hızlı olan bu yeni anlayışa, küreselleşmiş dünyanın getirdiği hızlı yaşam şekline, geleneksel yaşam motiflerinin yok olmasına karşı bir duruş olarak ortaya çıkan ve yerel ögeleri modern bir şekilde ön plana çıkaran Yavaş Şehir akımı, son yıllarda dünyanın pek çok ülkesinde ilgi görmekte ve yavaş şehirlerin üye sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Global dünyanın göstermiş olduğu değiştirici etkiye karşın şehirlerin kendilerine has dokularını korumaya çalışma çabaları her geçen gün yavaş şehir kavramının daha çok ilgi görmesini sağlamaktadır.

Yavaş yaşam şeklinin uygulayıcısı olan yavaş şehirlerin oluşturulması çabasında yerel yönetimlere bazı görevler düşmektedir. Bu bağlamda şehirlerin kültürel değerlerinin, doğal güzelliklerinin ve tarihi dokularının bozulmasına izin vermeden, bu ögeleri modern bir şekilde koruyup geliştirmeyi sağlamak yerel yönetimlerin bu konuda yapması gereken çalışmalardan bazılarıdır. Yerel yönetimlerin yavaş şehir olma yolunda, yavaş şehir olma kriterlerini sağlamak amacıyla da çeşitli çalışmalar yapması gerekmektedir.

Bu çalışmada Yavaş Hareketi'nin dünyadaki gelişimi, Türkiye'deki yavaş şehirler, yavaş şehir olma süreci hakkında bilgi verildikten sonra case study (örnek olay) yöntemi ile Uluslararası Yavaş Şehirler Birliği'nin öngördüğü kriterler kapsamında Gümüşhane Merkez İlçesi'nin yavaş şehir olma potansiyeli değerlendirilecektir. Bilindiği gibi case study (örnek olay) inceleme araştırmasında, belirli bir süre içerisinde az sayıda olayın pek çok özelliği derinlemesine incelenmektedir. Örnek olaylar bireyler, gruplar, kurumlar, olaylar, coğrafi birimler gibi konuları içerebilmektedir. Veriler daha çok çeşitli ve kapsamlıdır. Bir örnek olay çalışmasında, araştırmacı yoğun olarak bir ya da iki örnek olayı araştıralabilir ya da kısıtlı sayıdaki örnek olayı birçok etken üzerine yoğunlaşarak karşılaştırabilir (Neuman, 2017:62). Bu kapsamda bu çalışmanın amacı Gümüşhane Merkez İlçesi'nin Yavaş Şehir olabilmek için gerekli kriterleri sağlayıp sağlayamadığını analiz etmek, yerel yönetimlerin bu kapsamda yaptığı çalışmaları ortaya koymak ve bu doğrultuda öneriler sunmaktır.

Çalışmada ilk bölümde "yavaş şehir" kavramına yumuşak bir geçiş yapacak olan "yavaş yemek hareketi" kavramının doğuşundan bahsedilmiştir. Yavaş yemekten hareketle ikinci bölümde Cittaslow, yani "yavaş şehir" hareketi ve dünyadaki tarihsel gelişimi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye'de yavaş şehir hareketinin gelişimine yer verilmiştir. Ardından dördüncü bölümde yavaş şehir üyelik süreci ve üyelik kriterleri açıklanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümünde Gümüşhane ilinin yavaş şehir olma potansiyeli; tarihçesi, demografik özellikleri, doğal güzellikleri, kültür varlıkları, yeraltı zenginlikleri, kültürel değerleri bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Gümüşhane Merkez İlçesi sakin şehir hareketi için önerilmiş, sahip olduğu değerler ve kriterler kapsamında sakin şehir olma özelliği taşıyan yönlerine vurgu yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş ve öneriler sunulmuştur.

1. Yavaş Yemek Hareketi Kavramı

Giddens'e göre bireysel kimliği zorlamasa da hayatın her yönünü kültürel etkilere maruz bırakan bir dünya toplumunda yaşamaktayız. Küreselleşme ulusal sınırları aşmakta ve hatta sırası geldiğinde onun yerini almaktadır; dünyadaki en fakir ülkeler bile Mc Donalds ve Coca Cola'nın baştan çıkarıcı tüketimci gücünden kaçamamamaktadır (Slattery, 2015:420). Giddens'in bu ifadelerinde tüketimci gücüne vurgu yaptığı Mc Donalds, küreselleşme kavramıyla birlikte sıkça bahsi geçen, küreselleşmenin varlığını somutlayan bir fast food zinciri olarak görülebilir. Fast food, İngilizce "hızlı" ve "yemek" kelimelerinin ifade ettiği bir kültürü yani "fast food" kültürünü ifade eden bir kavramdır. Fast food kültürünün de içinde bulunduğu, belli bir coğrafyaya ait olmayan, kent merkezinde aynı menülerin ve ürünlerin satıldığı restoranları barındıran ve adına "everywhere

city" denilen "her yer şehirleri"nin özelliği, bulundukları ülkeden alınıp başka bir ülkeye yerleştirilmeleri halinde muhtemelen hiçbir ziyaretçinin bunu fark etmeyecek olduğu bir yemek kültürünü içerisinde barındırmasıdır (Akman vd., 2013'ten aktaran Ak 2017:888). Fast food kültüründe, baştan sona aynılık içeren, hızı ve tektipleşmeyi içeren bir ritüel söz konusudur. Fast food restoranlarında gösteri, bir insanın bir yemeği alma ve yutma hızıdır. En azından küçük bir restoranın sınırları içinde bir insanın mekanla yapabilecekleri sınırlı olsa da, fast food restoranında açıktır ki zaman alanında bir hayli devrimci güç olmuştur. Evde saatler, geleneksel bir restoranda dakikalar alan yemek, bir fast food restoranında genel olarak saniyeler almaktadır. Bu durum artık yerleşmiş bir olgu olarak kabul görmüş olsa da ilk karşılaşıldığında, bir yemeği üretmek ve tüketmek için gereken zaman miktarında seyirlik bir azalmayı temsil etmekteydi. Üstelik bu restoranların sayısı arttıkça, bunlara ulaşmak giderek daha az zaman alır olmuştur (Ritzer, 2016:228-229). Fast food restoranlarının artması, bu restoranlara ulaşımın kolaylaşması, fast food kültürünün yaygınlık kazanması ile birlikte Ritzer, küreselleşmenin bir tezahürü olan bu duruma "Mc Donaldlaştırma" ismini vermiştir. Mc Donaldlaştırma, Ritzer tarafından fast food restoranları kurallarının Amerikan toplumunda olduğu kadar dünyanın geri kalanında da giderek daha fazla kesime hükmetme süreci olarak tanımlanmaktadır. Fast food restoranlarında, müşterilerin mümkün olduğunca az vakit geçirmesi beklenmektedir. Gerçekte, buna uygun olarak, servis pencerelerinden arabaya yapılan satışlar bu zamanı sıfırlamaktadır, öte yandan, müşterilerin restoranda yemek isteyecekleri durumlar da unutulmamakta ve sandalyeler onların en geç 20 dakika içinde restoranı terk etmelerini sağlamak üzere mümkün olduğunca rahatsız bir model olarak tasarlanmaktadır. Hıza yapılan bu vurgu, fast food restoranlarında yemek yeme kalitesi üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. İşlerin hızına yapılan vurgu da müşterilere yüksek kalitede yiyecek servis edilemeyeceği anlamına gelmektedir; çünkü böyle bir şey, tanım gereği, hazırlık için epey zaman almaktadır (Ritzer, 2011:281). Bu da lezzetten ve kaliteden ödün vermek demektir. Fast food kavramı ile birlikte yemenin bir keyiften ziyade zaruret gibi düşündürülmesi ve yemeğin tektipleştirilmeye çalışılmasına karşı çıkma düşüncesi, yerel yemek yeme kültürünü koruma ve yerel tatların kaybolmasına engel olma faaliyetlerine dönüşen Yavaş Yemek (Slow Food) kavramının doğmasına neden olmuştur.

McDonald's'ın Roma'daki ünlü İspanyol Merdivenleri'nin yanında bir şube açacağını duyurmasıyla, dünyaya hakim olan fast food furyasına dur demek için İtalyan gastronom Carlo Petrini Yavaş Yemek Hareketi'ni başlatmıştır. Beraberindeki protestocular, yeni açılan bu mekanı İtalyan yemek kültürüne ve beslenme alışkanlığına büyük bir darbe ve meydanın estetiğini bozacak olan bir faaliyet olarak görmektedir. Çünkü McDonald's'ın devasa M harfi, ünlü İspanyol Merdivenleri'nde bulunan tarihi binanın cephesine estetik açıdan zarar verecektir. Eleştirmen Bruno Zevi, İspanyol Meydanı'nın, mide bulandırıcı kızartma kokularının kol gezdiği bir çöplük haline geleceğinden endişe etmektedir (Petrini ve Padovani'den aktaran Ak, 2017:886).

1986 yılında İspanyol Merdivenlerinde yapılan bu protesto ile başlayan Yavaş Yemek (Slow Food) hareketinin felsefesi, iyi, temiz ve adil olmak üzere birbirine bağlı üç ilkeyle tanımlanan bir gıda kavramına dayanır. İyi gıda, kaliteli, lezzetli ve sağlıklı gıdayı; temiz gıda çevreye zarar vermeyen üretimi; adillik ise tüketiciler için ulaşılabilir fiyatlar, üreticiler için adil koşullar ve ödeme anlamına gelmektedir (Slowfood, t.y.). Yavaş yemek hareketi, çevreyi, hayvan varlığını ve üreticilerin gelir düzeyini önemsemektedir. Sürdürülebilirlik ve sosyal adalet konusunda farkındalığı ve bilinç düzeyini artırmayı amaçlamaktadır. Geleneksel gıdaları koruma altına almak, biyolojik çeşitliliği korumak ve yemek eğitimini ve yerel ekonomiyi desteklemeyi amaçlamaktadır (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010:33). Dolayısıyla bu hareket sıradan bir tepki ve protesto hareketi değildir. McDonalds'ın yapmadığı, yapamadığı her şeyi yapma ve gerçekleştirme iddiasını ortaya koymaktadır. Taze, yerel, mevsimlik ürünleri vaat etmektedir. Aynı zamanda geçmişten günümüze nakledilen yemek tarifleriyle pişirilmiş lezzetleri aile bireyleriyle, yakın dost ve çevreyle birlikte tadına vararak yemeyi savunmaktadır (Sırım, 2012:121).

Hareket 1989 yılında 15 ülke delegesi ile birlikte Paris'te uluslararası bir boyut kazanmış; bugün 100 binden fazla üyesi olan, 132 ülke temsilcisinden oluşan bir birlik haline dönüşmüştür. 1990 yılında ilk Uluslararası Yavaş Yemek Kongresi İtalya-Venedik'te düzenlenmiştir. Yöresel

yiyeceklerin ve damak tatlarının ön plana çıkarılmasını amaçlayan bu hareketin merkezi İtalya-Bra'dadır (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010:33).

Yavaş yemek hareketi, gıdaların yerli olmasını, taze olmasını, dalında ve mevsiminde olgunlaşmasını savunmaktadır. Paketleme-ambalaj ve taşıma zorunluluğu yaratmamasını böylece çevre için kirletici unsurlar yaratmamayı amaçlamaktadır. Gıdaların bulunulan yörede üretilmesi sayesinde tüketilen ürünler hangi şartlarda ve nasıl üretiliyor sorusunun cevabı bilinmektedir. Üretici ile tüketici arasına başka pazarlama etkenlerinin girmemesi ile üretim tüketim zinciri arasındaki uzaklık kısalmaktadır. Yavaş yemek anlayışında üretici pazarları oluşturularak halk ile üretici arasında birebir ilişki kurulmaktadır. Üreticiler mallarını direk pazarlama ve emeklerinin karşılığını alma olanağı bulur. Arada başka etkenler olmayacağından üretici emeğinin karşılığını alır, tüketici de gıdaya daha ucuz bir şekilde ulaşma olanağı bulur. Yerel peyzaj dokusu ve bölgesellik, geleneksel üretim yöntemleri, yerli tohumlar, tür ve çeşitlilik korunmuş olur (Günerhan, Erdem ve Günerhan, 2010:33).

Özetle yavaş yemek hareketi, yerel lezzetlere sahip çıkmayı, doğaya saygı göstermeyi, rahat ve sağlıklı beslenmeyi, ne yediğini bilmeyi, hattâ kendi yiyeceğini yetiştirebilmeyi, yemekten tat almayı, yemekle sosyalleşmeyi ilke edinmiş bir akım olarak görülebilir. İyi, temiz ve adil gıda felsefesiyle "Sürdürülebilir Kaliteli Gıda" kavramına ulaşmayı hedeflemektedir (Sırım, 2012:122). 1986 yılında ortaya çıkan, yerel yiyecek ve yerel kültürü korumayı amaç edinen hareket, Yavaş Hareketinin (Slow Movement) temelini oluşturmaktadır (Özmen, Birsen ve Birsen, 2016:10). Hazır gıdanın küreselleşmesine karşı çıkarak başlatılan bu akım sadece yiyecek ve içecekle ilgili değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir anlayışla ilgilidir. Hayata bağlanma, hayattan zevk alma anlayışını da öne çıkaran akım Yavaş Şehirlerin (Cittaslow) oluşmasında da etkili olmuştur (Sezgin ve Ünüvar, 2012:120).

2. Yavaş Şehir (Cittaslow) Hareketi ve Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

İtalyanlar tarafından başlatılan Yavaş Yemek Hareketi, fast food alışkanlığının yeme-içme kültürlerini tektipleştirmesine karşı başlatılan eleştirel bir bakış olarak görülmektedir. Yine aynı doğrultuda, bu hareketten yaklaşık on yıl sonra, bu hareketin kendine özgü ve korunmaya muhtaç özel ürünleri ve yerel kültürleri bulunan kentlere uyarlanması amacıyla, İtalya'da Paolo Saturnini öncülüğünde Yavaş Şehir (Cittaslow) hareketi başlatılmıştır (Ak, 2017:884).

Yavaş Şehir (Cittaslow) akımı 1999 yılında Greve in Chianti, Toskana Belediye Başkanı Paolo Saturnini'nin diğer üç italyan belediye başkanı ile toplantı yapması ile başlamıştır. Bu toplantıda, Yavaş Şehirlerin özellikleri belirlenmiştir. Orvieto'daki kuruluş toplantısında, dört üye kendilerini bir dizi prensibi izlemeye adamıştır. Bunlar, daha sakin ve daha az kirli fiziksel çevrelerde çalışmayı, yerel estetik gelenekleri korumayı ve yerel el işi, ürün ve mutfağı korumayı içermektedir. Ayrıca, daha sağlıklı çevreler yaratmak, vatandaşlarının hayatın ritmine boş zamanlarında varabilmeleri için ve daha iyi yaşamak üzere yönetimsel çözümler aramada deneyimlerini paylaşmak için teknolojiyi kullanmaya da karar vermişlerdir (Sezgin ve Ünüvar, 2012:128). Daha sonra bu dört belediye başkanı Yavaş Yemek akımının kurucusu olan Carlo Petrini'nin desteğini almıştır. Böylece Bra Kasabası, Chianti'de Greve, Orvieto, Positano ve Slow Food Association tarafından kısaca "Cittaslow" olarak adlandırılan dernek hayata geçirilmiştir. Yavaş Şehir'in temel amacı, Yavaş Yemek felsefesini ve ekogastronomiyi yerel topluluklara ve yerel yönetimlere, gündelik yaşam pratiğinde uygulayarak genişletmektir (Cittaslow, t.y.). Yavaş şehir manifestosunda ant içilen, gürültüyü ve trafiği azaltmak, yeşil alanları ve yayalara ayrılmış bölgeleri artırmak, kendi mahsülünü satan yerel çiftçileri, dükkanları ve restoranları desteklemek, çevreyi koruyan teknolojileri geliştirmek, yerel estetiği ve yemek geleneklerini korumak, misafirperverliği ve komşuluk ilişkilerini yaymak gibi elli beş kalem konu yer almaktadır (Honore, 2008: 89).

Yavaş şehir kavramı, daha çok o şehirde yaşam süren yerel halkın, doğası ve kültürü bozulmamış bir ortamda, çevre kirliliğinden uzak bir şekilde günlük yaşamını belirli bir konfor içerisinde devam ettirmesini mümkün kılmak için günümüz modern şehir kavramına alternatif olarak ortaya atılmış bir kavram olarak nitelenmektedir (Mayer ve Knox'dan aktaran Coşar, 2014:229)."Yavaş Hareketi", hızlı modern hayatı eleştiren ve birçok alanda (yeme-içme biçimi,

yaşam, ekonomik hayat, trafik, ilişkiler, vs.) hız ve modern tüketim kalıplarını dönüştürecek bir kültürel değişimi savunan toplumsal bir harekettir. Yavaş şehir hareketinde, küçük şehirlerin geleneksel yapılarını, bahsedilen kuralları dikkatle uygulayarak korumaları gerektiği savunulmaktadır. Arabalar şehir merkezlerinden çıkarılmalı, insanlar sadece yerel ürünleri tüketmeli ve sürdürülebilir enerji kullanmalıdır. Yavaş hareketi, hıza karşı reaksiyon ve kültürel ivme, mutlu olmak için deneyim arayışı, saate bakmaktan ve sürekli aceleden kaçınmak, yaşam kalitesini yükseltmek, zamanın hızını kesmek amacıyla ortaya çıkan hareketleri kapsamaktadır (Sezgin ve Ünüvar, 2012:107-134). Yavaş yaşam aynı zamanda, yaşamın her parçasına zaman ayırarak, yapılan her uğraşı ile bireylerin tatmin düzeyinin artmasını hedeflemektedir. Hızlı yemek yerine evde yemek yapmak, süpermarket yerine halk pazarına gitmek ya da bahçede sebze-meyve yetiştirmek, araba kullanmak yerine bisiklete binmek ya da yürümek yavaş yaşam anlayışının gerçekleştirebileceği yalın uygulamalardır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010:2). Özetle, Yavaş Şehirlerde, "Yavaş Yaşam" felsefesinin uygulamaları mevcuttur.

3. Türkiye'de Yavaş Şehir Hareketi

2018 yılı eylül ayı verilerine göre dünyada 30 ülkede 252 adet sakin şehir bulunmaktadır. Türkiye de sakin şehir hareketinin yer aldığı ülkelerden birisidir. Gümümüzde Türkiye'de Akyaka, Eğirdir, Gerze, Gökçeada, Göynük, Halfeti, Mudurnu, Perşembe, Şavşat, Seferihisar, Vize, Taraklı, Uzundere, Yalvaç, Yenipazar olmak üzere 15 adet Yavaş Şehir bulunmaktadır (Cittaslow, t.y.). 2009 yılında birliğe üye olan Seferihisar, Cittaslow Birliği'nin belirlediği kriterlerleri yerine getirerek Türkiye'nin ilk Yavaş Şehir'i olmuştur. Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer aynı zamanda Cittaslow Uluslararası Başkan Yardımcısı ve Cittaslow Türkiye Koordinatörlüğü görevini üstlenmiştir. Seferihisar Belediyesi'nin "yavaş felsefesini" benimsemesi ve gerçekleştirdiği projeler Seferihisar'ı bu alanda örnek bir belediye haline getirmiştir (Cittaslow Türkiye, t.y.). 2011 yılında Polonya'da düzenlenen Cittaslow Uluslararası Kongresi'nde Akyaka, Yenipazar, Gökçeada ve Taraklı, Yavaş Şehir olarak ilan edilmiştir. Böylelikle Türkiye'deki Cittaslow sayısı beşe çıkmıştır ve Türkiye'de Cittaslow Ulusal Ağı kurulmuştur (Sezgin ve Ünüvar, 2012:184).

Cittaslow Türkiye Ağı'nın 14. Koordinasyon Toplantısı Cittaslow olan Gerze'nin ev sahipliğinde 2018 yılında gerçekleşmiştir. Toplantıda Türkiye Cittaslow hareketi için tarihi nitelikte kararlar alınmıştır. Bu kararlardan en önemlisi bu felsefenin ve yerel kalkınma modelinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için bir vakıf kurulması kararı olmuştur. Cittaslow Birliği'ne üye olan belediyeler, vakfın da doğal üyesi olabilecektir. Bu vakıf, birlik ve beraberliğin daha sağlam olması ve devamlılığı için önemli bir adım niteliği taşımaktadır (Cittaslow Türkiye, t.y.).

Türkiye'de Yavaş Şehir ağı ve bu ağa kabul edilmiş şehirler incelendiğinde ulusal ve yerel düzeyde birçok doğal ve kültürel peyzaj değerlerine sahip oldukları görülmektedir. Özellikle bu değerleri sayesinde Cittaslow üyeliği bu kentler için yerel kalkınmada önemli bir araç olarak nitelendirilebilir. Bu anlamda; Cittaslow Birliği'ne üye olduktan sonra kooperatif birlik gibi üretici örgütlenmesi görülmüş, yerel üretim desteklenmiş, turizme yönelik faaliyetler teşvik edilmiş, farkındalık eğitimleri verilerek bilinçlendirme programları oluşturulmuş, yenilenebilir enerjilerin kullanımına yönelik alternatif çözümler üretilmiş, tıbbi aromatik bitkilerin üretimi teşvik edilmiş, yerel kimliğe uygun tasarım ürünlerinin kullanımı özendirilmiştir. Bütün bu uygulamalar, sağlıklı bir çevrede yaşamayı sürdürebilmek için bir fırsat haline dönüşmüş, nitelikli bir yaşam kalitesi sunan şehir modellerinin ortaya çıkmasına öncü olmuştur (Topal, Korkut ve Kiper, 2016:1422).

4.Yavaş Şehir Üyelik Süreci ve Üyelik Kriterleri

Cittaslow Birliği Dernek Tüzüğü, 6 başlık içerisinde yer alan 29 madde ve 6 ekten oluşur. Bu başlıklar şöyle sıralanmaktadır: Tanımlar ve ilkeler; fon yönetimi; katılma, taahhütler ve yetiler; uluslararası Cittaslow organları; ulusal organizasyon yapısı ve ekler. Tüzük maddelerine göre, dernek kar amacı gütmeyen bir kurumdur ve amacı iyi bir yaşam kültürünü teşvik etmek ve kent organizasyonu için çözümlerin araştırılması, test edilmesi ve uygulanmasıdır. Derneğin teşvik ettiği değerler arasında kimlik, hafıza, çevre koruma, adalet ve sosyal içerme, topluluk ve aktif vatandaşlık bulunmaktadır. Uluslararası Derneğe, düzenli üye olarak dernek organlarının farklı kararları

dışında, 50 bini aşkın nüfusu olmayan tüm şehirler katılabilmektedir. Başvurular, Ulusal Koordinatör'ün teklifine dayalı olarak yapılacak, Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından şehirlerin üyeliği kabul edilecektir. Üyenin "Statüsü", kabul edildikten sonraki dört ay içinde, kayıt ücretinin ödenmesinden sonra kabul edilmektedir. Katılma başvurusunda, aday üye Dernek Tüzüğü'nü kabul etmelidir. Katılma, geri çekme ve hariç tutma prosedürleri Birlik Yönetmeliği tarafından düzenlenir. Düzenli üyeler, derneğe kabul edilen tüm şehirleri içermektedir. Her üye kendi bölgesi ve topluluk içinde Cittaslow Derneği'nin kurallarını uygulama taahhüdü vermelidir. Ayrıca Cittaslow Derneği'nin hedefleri, felsefesi ve değerleriyle çelişen ya da imajına ciddi bir şekilde zarar veren davranışlardan kaçınması üyelerin birer görevidir. Eğer bir üye bu kuralları ihlal ederse, Koordinasyon Komitesi derhal üyelikten çıkarma işlemi yapabilir (Cittaslow International Charter, 2017).

Uluslararası Cittaslow Birliği'ne başvuru sürecini Türkiye'de Cittaslow Türkiye Ağı sekretaryası ve koordinatörlüğü yürütmektedir. Birliğe başvuracak şehirleri nüfuslarının 50 binden az olması ve şehir yönetiminin Cittaslow felsefesiyle uyumlu olması gerekmektedir. Aday şehir, Cittaslow Türkiye ağına üye olma niyetini gerekçeleriyle birlikte açıklayan başvuru mektubunu Cittaslow Türkiye Koordinatörlüğü'ne sunmalıdır (Cittaslow Türkiye, t.y.). Bu mektupta; şehir tanıtılmalı (tarihi, coğrafi yapısı, nüfusu, sahip olduğu özellikler, vb), Yavaş Sehir ağına başvurma sebep ve gerekçeleri açıklanmalı (şehrin Yavaş felsefesiyle ilgisi, Cittaslow Birliği'ne neden başvurmak istediği gibi), Yavaş Şehir kriterlerinden hangilerine sahip olduğu ve kriterleri gerçekleştirmek için ne tür projeleri yürüttüğü (kentin birlik kriterlerine uyan yönleri, kriterler çerçevesinde yapılanlar ve yapılması planlananlar), aday şehir adına birlikle hangi kurum ya da kişinin iletişimde bulunacağı belirtilmelidir (Sırım, 2012: 125-126). Başvuru mektubu, kentin Cittaslow Felsefesi ve Cittaslow Kriterleri'ne uyumu açısından bütünsel olarak değerlendirilir. Değerlendirme sonucu, gerekçeleriyle birlikte şehre bildirilir. Başvuru mektubunun olumlu değerlendirilmesi durumunda, Cittaslow Türkiye Bilim Komitesi ve Yavaş Yaşamı Destekleme Derneği'nden oluşan Cittaslow Türkiye Koordinasyonu şehre adaylık değerlendirme ziyaretinde bulunur ve "Adaylık Değerlendirme Raporu" hazırlar. Şehir, Adaylık Değerlendirme Raporu'nun olumlu olması durumunda, "Aday Kent" ilan edilir, olumsuz olması durumunda ise başvuru reddedilir. Cittaslow Türkiye Koordinasyonu tarafından, şehrin Cittaslow Kriterleri'ne ilişkin eksikliklerini belirten bir "Hazırlık Raporu" düzenlenir. Hazırlık Raporu'nda, şehrin Cittaslow kriterleri açısından yapması gerekenler belirtilir. Raporda belirtilen eksiklikler bir yıl içinde tamamlanır. Belirtilen sürede eksiklerini gidermeyen şehrin adaylığı iptal edilmektedir. Adaylığı iptal edilen şehir, bir yıl geçmeden tekrar başvuruda bulunamaz. Adaylık sürecinde, Hazırlık Raporu'nda belirtilen eksiklikleri giderdiğini belirten şehir, Cittaslow Türkiye tarafından tekrar ziyaret edilir. Koordinasyon, eksiklerin giderilip-giderilmediğini ve adaylık sürecinde gerçekleştirilen faaliyetleri değerlendirir. Koordinasyon değerlendirmesinin olumlu olması durumunda aday şehir, Başvuru Dosyası'nı hazırlar ve üyelik başvurusunda bulunur. Değerlendirmeyi geçen şehrin dosyası, Cittaslow Genel Merkezi'ne (Cittaslow International-İtalya) iletilir ve genel merkezin olumlu değerlendirmesi ile Cittaslow üyeliği onaylanır (Cittaslow Türkiye, t.y.).

Cittaslow üyelik süreci kısaca; başvuru mektubunun sunulması, başvuru mektubunun değerlendirilmesi, adaylık değerlendirme ziyareti ve raporu, adaylık süreci ve hazırlık raporu, üyelik değerlendirmesi ve başvuru dosyası, cittaslow genel merkez değerlendirmesi basamaklarını içermektedir (Cittaslow Türkiye, t.y.).

Cittaslow üyelik kriterleri 7 başlık ve bu kriterlere bağlı 72 alt başlık altında toplanmaktadır[1]. Bu kriterler;

1) Enerji ve çevre politikaları; parklar ve yeşil alanlar, yenilenebilir enerji, ulaşım, geri dönüşüm vb.
2) Altyapı politikaları; alternatif hareketlilik, bisiklet yolları, sokak mobilyaları vb.

[1] Cittaslow Üyelik Kriterleri'nin tamamının yer aldığı tablo çalışmanın ekinde yer almaktadır.

3) Kentsel yaşam kalitesi politikaları; marjinal alanların belirlenmesi ve yeniden kullanılması , kablo şebekesi (fiber optik, kablosuz) vb.

4) Tarım, turizm ve zanaatkar politikaları; GDO'nun tarımsal alanda kullanılmasını yasaklamak, çalışma tekniklerinin ve geleneksel el sanatlarının değerini arttırmak, vb.

5) Misafirperverlik, farkındalık ve eğitim politikaları; iyi bir karşılama, operatör ve tüccarların farkındalığını artırma (tekliflerin şeffaflığı ve uygulanan fiyatlar, tarifelerin net görünürlüğü), vb.

6) Sosyal uyum; engelli insanların, yoksulluğun, azınlıkların entegrasyonu vb.

7) Ortaklıklar; doğal ve geleneksel yiyecekleri teşvik eden diğer kuruluşlarla işbirliği gibi konuları içermektedir (Cittaslow, t.y.).

Birliğe üye olmak için birliğin belirlediği kriterleri gerçekleştirmek amacıyla projeler geliştirmek ve uygulamak gerekmektedir. Kentlerin kriterler çerçevesinde yaptığı çalışmalar puanlanmakta ve bir kentin üye olması için 50 ve üzerinde puan alması gerekmektedir. 1999 yılında birliğin belirlediği kriterler, birliğin sadece İtalya veya Avrupa'da değil bütün dünyada yayılması sonucu daha evrensel bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Uluslararası Bilim Komitesi tarafından yapılan çalışmanın birlik tarafından onaylanmasının ardından geçerli olan yeni kriterler ilk aşamada deneme amaçlı bir sene deneme süresine tabi tutulacaktır. Yeni kriterlerin eskilerinden en önemli farklılıklarından biri perspektif ve zorunlu kriterlere yer verilmesidir. Belediyenin gerçekleştirdiği veya başlattığı projeler, programlar veya planlar üzerinden değerlendirilen kriterlerin puanlamasında projenin ne zaman başlatıldığı, ne kadar başarılı olduğu dikkate alınmaktadır (Cittaslow Türkiye, t.y.).

5. Gümüşhane İlinin Yavaş Şehir Olma Potansiyeli

5.1. Tarihçesi

Gümüşhüne'de ilk yerleşim yaklaşık 3000 yıl önceye dayanmaktadır. Argonatlardan Hititlere, Romalılardan Osmanlı İmparatorluğu'na birçok kavim farklı dönemlerde Gümüşhane'de yaşamıştır. İl genelinde yayılan tarihi eserler Asur, Hitit, Urartu, Med, Pers, Makedon, Pontus, Roma, Bizans, Emevi, Selçuklu, İlhanlı, Celayirli, Etnaoğulları, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Osmanlı medeniyetlerinin varlığını kanıtlamaktadır. Bölgenin altın, gümüş, bakır ve demir madeni açısından zengin yataklara sahip olması, kentin cazibesini artıran en önemli unsurlardan biridir (Demirel, 2016: 14). Şehir, ismini içerdiği zengin gümüş yataklarından almıştır. Romalılar döneminde "gümüş yeri" anlamında "Arjiopolis" olarak adlandırılırken Osmanlı döneminde Kanuni Sultan Süleyman tarafından şehre Türkçe "gümüş" ve farsça "hane" kelimelerinden oluşan Gümüşhane ismi verilmiştir (Yüksel, 1997: 21) Şehrin merkezi o dönemde şimdi Süleymaniye Mahallesi (Eski Gümüşhane) olarak adlandırılan yerde bulunmaktadır. 1829-1916 Osmanlı-Rus Savaşları ile Eski Gümüşhane göçler vererek 1.Dünya Savaşı'ndan sonra şehir bugünkü Harşit Vadisi'ne inmiş ve yeniden kurulmuştur (Gümüşhane Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1999:5).

Tarihte Gümüşhane, Türklerin, Ermenilerin ve Rumların birlikte yaşadıkları, çalıştıkları, sevgi, hoşgörü ve barış yerleşimi olmuştur. Farklı dinler, farklı diller ve farklı kültürlerin mensupları vatandaşlık ve ortak yaşamanın oluşturduğu kültürel bir üst kimlikle yerleşimde uzunca bir süre yaşamışlardır. Bu yönüyle yerleşim, zamanın dinler mozaiği görünümünde olmuştur. Yerleşimde geçmişin izlerini taşıyan camii, kilise, han, hamam, köprü, dükkan gibi birçok kültürel değer günümüze kadar ulaşmıştır (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012:36).

Gümüşhane ilinde günümüzde Merkez İlçe (Eski Gümüşhane'nin yer aldığı), Torul, Kürtün, Kelkit, Şiran ve Köse olmak üzere 6 ilçe yer almaktadır (Doğru vd., 1999:16).

5.2. Demografik Özellikleri

Türkiye'de ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 121 bin 797 kişi olan Gümüşhane nüfusu, 2017 yılı Adrese Dayalı Nüfus sayımına kadar geçen 90 yıllık sürede yaklaşık olarak % 39,7 artarak 170 bin 173 kişi olmuştur. Nüfusun 86.097'ü (%50,6) erkek, 84.076'i (%49,4) kadındır. Nüfusun 22.805'ü (%72) İl/ilçe merkezlerinde, 47.368'i (%28) kırsalda yaşamaktadır. Gümüşhane Merkez İlçesi, belde ve köylerinde 11.212, ilçe merkezlerinde 46.602 olmak üzere toplam 57.814 nüfusa sahiptir (Gümüşhane Valiliği, t.y.).

5.3. Doğal Güzellikler

Gümüşhane ili yeryüzü şekilleri bakımından ele alındığında; ilin tamamen dağlarla kuşatılmış olduğu görülmektedir. Şehrin %59.6 sı dağlık alanlardan oluşmaktadır. Yaylalar % 29.4 ve ovalar ise %11 oranında yer kaplamaktadır (Doğru, Pir, Kural, Aydın ve Bulgur, 1999:21-22).

Gümüşhane, iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgesi arasında bir geçiş bölgesi özelliği göstermektedir. Gümüşhane ikliminin bu özelliğine bağlı olarak farklı alt iklim tipleri ortaya çıkmaktadır (Günaydın, 2013:3).

Gümüşhane Kültür Envanteri Kitabı'nda Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürü Hüseyin Ateş'in belirttiğine göre; Gümüşhane'de 2016 yılı itibariyle 8'i doğal varlık, 23'ü sit alanı, 11'i tabiat parkı olmak üzere toplam 409 kültür varlığı bulunmaktadır (Boz, 2016:11).

Gümüşhane'de doğada yapılabilecek aktiviteler hayli çeşitlidir. Rafting, mağaracılık, dağ bisikletçiliği, dağ-yayla gezisi imkânı, peyzaj güzelliği/fotosafari yaylada konaklama/kamping, düzenlenmiş doğa gezisi rotaları, aktif yaylacılık (kelebek gözlemciliği imkânı, sportif olta balıkçılığı imkânı, milli park vb sahalar, kış sporları potansiyeli, aktif kış sporları merkezi, estetik şelale bulunan yerler, estetik göl/baraj olan yerler, tescilli avlak sahası, yaban hayatı geliştirme sahası, çim kayağı, ormanaltı florası tanıma gezi imkânı (mantar ve benzeri dâhil) endemik bitkilerin gözlemi, köy pazarları (orman meyvelerinden reçel marmelat, kurutulmuş meyve satılması kaydıyla), çayır şeklinde gruplanmış dağ çiçekleri gezisi (görselliği yüksek olacak), bakir doğa parçaları keşif gezisi (bakir vadi ve bakir orman gibi gizli kalan değerleri keşfetme gezileri), dokusu bozulmamış kırsal miras gezisi (köyler), yayla gezisi imkânı, yaya gezi imkânı, şelale görme imkânı peyzaj değeri yüksek yerler, fotoğrafik yerler, mağara gezisi, jeolojik ve jeomorfolojik değerler, bakir orman gezisi, atla geziye uygun yerlerin varlığı, Gümüşhane'de doğayı ön plana çıkaran faaliyetlere imkan sağlamaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, t.y. 84-86.)

Gümüşhane ilinde spor balıkçılığı ve turizm yönünden önem taşıyan Akbaba, Kara, Büyük, Küçük, Dipsiz, Derin, Aygır, Çakır ve Karanlık vb. yaklaşık 20 adet buzul gölü bulunmaktadır. Artabel Gölleri Tabiat Parkı, Çakırgöl, Dipsiz Göl, Aygır Gölü, Limni Gölü, Altınpınar Gölü ilin önemli gölleri olarak görülebilir. I. Derece Doğal Sit alanı olan Tomara Şelalesi Milli Parkı, Avrupa'nın en boylu ve çaplı ladin ve göknar türlerini barındıran doğal yaşlı ormanıyla Örümcek Ormanı Tabiatı Korunma Alanı; renkli oluşumlarıyla Karaca Mağarası; (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, t.y: 40-54.) Çağlayandibi Şelalesi de doğal güzelliklerdindendir.

Gümüşhane ilindeki plato ve yaylalar, yüzölçümü bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Plato ve yaylaların düzlük bir yapıda olmaları, yaz aylarında serin bir havaya sahip olması ve geniş otlakların mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı yaylalar, mayıs ayının ortasından ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılabilmektedir. Karadeniz'de en çok yaylaya sahip il olan Gümüşhane'de, 342 adet yerleşim biriminin her birine bağlı en az bir yayla olup toplamda yaklaşık 450 adet yayla bulunmaktadır. Gümüşhane'de yöresel kültürde ve geleneklerin şekillenmesinde önemli yeri olan çok sayıdaki yayladan 30 adedinde turistik cazibe arz eden bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde şenlikler düzenlenmektedir (DOKA, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2016:9).

Kadırga Yaylası, Güvende Yaylası, Zigana Yaylası, Kazıkbeli Yaylası, Erikbeli Yaylası/ Kış ve Kayak Sporları Turizm Merkezi, Taşköprü Yaylası Tesisleri, Altıntaşlar (Kalis) Yaylası, Çakırgöl Yaylası/ Kış Sporları Turizm Merkezi elektrik hizmetlerinin yanında otel, lokanta, kır kahvesi, bakkal, manav gibi konaklama hizmetlerinin olduğu her yıl şenliklerin düzenlendiği turistik yaylalardır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, t.y. 62-66).

Gümüşhane bulunduğu coğrafi nokta dolayısıyla dağcılık, tırmanma ve doğa yürüyüşü sporları yönünden oldukça elverişli ve ilgi çekicidir. Yaylaları; safari, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü sporları için doğal parkur alanları konumundadır. Bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olan yaylalarda 250 kilometreden fazla doğal safari parkurları mevcuttur. Fiziki coğrafyasının % 89'unu dağların ve ovaların oluşturduğu ve kış mevsiminin uzun geçmesi ve yükseltinin de etkisiyle kayak sporu da Gümüşhane'de gelişmiş sportif alanlardan biridir. Gümüşhane'de av imkanları da mevcuttur. Av hayvanlarının çeşitliliği, avlakların genişliği av sporunun gelişmesine katkıda bulunmuştur (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 160-165). Avlaklarda

yaban domuzu başta olmak üzere çakal, tilki, tavşan, keklik, bıldırcın ve üveyik avı yapılmaktadır. Yaban hayatı geliştirme, yerleştirme ve koruma sahaları da Gümüşhane'de yer almaktadır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, t.y. 60-61).

5.4. Kültür Varlıkları

Arkeoloji alanına bakıldığında Gümüşhane'de en erken tarihi bulgular Geç Kalkolitik (MÖ. 5500-3000) Çağ ile başlamıştır. Devamında Gümüşhane birçok medeniyetin yaşadığı bir yer olmuştur. Satala Antik Kenti ve birbirini gören yedi mahallesi, dini ve sivil mimari örnekleri ile Santa Harabeleri tarihe ışık tutan önemli yapılardır (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 27).

Gümüşhane Merkez İlçede Santa Harabeleri, Süleymaniye (Eski Gümüşhane) Mahallesi, Krom Vadisi içerisinde bulunan Merkez İlçe İmera (Olucak) Köyü, İmera Manastırı ve çevresi, Merkez İlçe Keçikaya Köyü, Merkez İlçe Kov (Esenyurt) Kalesi arkeolojik sit alanlarıdır. Bu alanlar dışında Kelkit'te bulunan Satala Antik Kenti gibi Köse, Şiran, Kürtün ilçelerinde de önemli arkeolojik sit alanları bulunmaktadır (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 27-41). Canca Kalesi, Krom Antik Kenti, Çağırgan Baba Türbesi, Tohumoğlu Köprüsü, Sarıçiçek Köy Odaları, Santa Antik Kenti, Çakırkaya Manastırı Gümüşhane'de öne çıkan diğer kültür varlıklarının başlıcalarıdır (Boz, 2016:13).

Gümüşhane'de yer alan köprülerin tamamı, çeşmelerin de birçoğu Osmanlı İmparatorluğu Dönemi yapımıdır. Gümüşhane'de taplam 41 adet tarihi köprü, 32 adet tarihi çeşme mevcuttur. Bu eserlerin yanı sıra 16 adet tarihi kale mevcuttur. Kalelerin pek çoğu ticaret yolu nedeniyle yerleşim merkezleri ve geçitlerin üzerinde konuşlandırılmıştır. Gümüşhane camilerinin ortak özelliği klasik Osmanlı mimarisi tarzında yapılmış olmalarıdır. Gümüşhüne'de toplamda 27 adet tarihi cami bulunmaktadır. Çeşitli kavimlere yurt olmuş Gümüşhane'de 80 adet manastır ve kilise, 24 adet şapel mevcuttur (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012: 52-62).

Gümüşhane il sınırına yayılan tarihi mekanlarda, turlarla şehrin geçmişi keşfedilebilmektedir. Tarihi turları için, Satala Antik Kenti turu, Santa Harabeleri (taş evler, taş kiliseler) Turu, Krom Antik Kenti (manastır, şapel, yol üstünde 50'ye yakın kilise, vadi, köprü, kale, değirmen) Turu, Kaleler (Akçakale, Canca, Edre, Keçi, Kov gibi 14 kale ve 8 gözetleme kulesi) Rotası, Kiliseler (İmera, Meryemana, Çakırkaya, Santa…) Rotası, Tarihi Taş Kemer Köprüler (40'a yakın köprü, Taşköprü, Olucak, Tohumoğlu, Kanberli, Kopuz vb) Rotası, Türbeler (Pirahmet Bey, Firdevs Hatun, Çağırganbaba…) Rotası, Kültür Turları (Sivil mimari örneklerini kapsayan), Süleymaniye Mahallesi (Eski Gümüşhane) Turu gibi çeşitli rotalar belirlenmiştir (Demirel, 2016: 17-35).

5.5. Yeraltı Zenginlikleri.

Gümüşhane ili maden cinsi ve rezervi yönünden oldukça zengindir. Roma döneminde Argiropolis 'gümüşşehri' adıyla anılan şehirde büyük miktarda gümüş madenlerinin mevcut olduğu ve işletildiği tarihi kaynaklarla bilinen bir gerçektir (Akpınar, Akaryalı ve Demir, 2006:15). Gümüşhane'de bulunan gümüş madenleri, Trabzon'un Fatih Sultan Mehmet tarafından 1461 yılında fethedilmesiyle birlikte Osmanlı topraklarına katılmasıyla işletmeye açılmıştır. Eski Gümüşhane'de bulunan darphanede imparatorluk hazinesinin 1/6 sını temin eden gümüş sikke basılması, kentin ayrıcalıklı bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012:33-36). Kanuni Sultan Süleyman döneminde de çeşitli gümüş, sikke ve paraların basıldığı Gümüşhane'de ciddi anlamda madencilik çalışmaları en son 4.Murat döneminde yapılmıştır (Akpınar, Akaryalı ve Demir, 2006:15). Maden ocakları IV. Murat zamanında en canlı dönemlerini yaşamış, bir ara kapanan ocaklar 1839 yılında yayınlanan 'Hatt-ı Hümayun' ile tekrar işletmeye açılmıştır. 1894 yılında madencilere tanınan imtiyazların kaldırılması ve teknik yetersizliklerle birlikte maden ocakları kapanmış, zaman içerisinde kent eski canlılığını yitirmiştir (Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012:33-36).

Yeraltı kaynakları bakımından zengin olan Gümüşhane'nin topraklarında altın, gümüş, bakır, kurşun, çinko, linyit yatakları bulunmaktadır (DOKA, 2016:9). İldeki önemli altın sahalarından biri merkez ilçesinde yer alan Mescitli-Mastra altın yatağıdır ve yanı sıra merkez ilçede başka altın sahaları da bulunmakta olup Sobran Arzular sahasında son yıllarda yapılan çalışmalarla görünür ve muhtemel rezervler tespit edilmiştir (Gümüşhane Valiliği, 2010:16). Söz konusu maden varlığı,

bu alandaki yatırımcıların ilgisini çekmekte ve son yıllarda işletilmeye açılarak yeni istihdam alanları meydana getirilmektedir (DOKA, 2016:9).

Gümüşhane'de madene verilen değer kapsamında Eski Gümüşhane olarak adlandırılan Süleymaniye Mahallesi'nde restore edilen Eskicioğlu Konağı, Gümüşhane Üniversitesi Rektörlük ofisi olarak hizmet vermeye başlamış, burada maden müzesi ve maden araştırma laboratuvarı kurulması planlanmaktadır ("Gümüşhane Üniversitesi'nin Süleymaniye Rektörlük Ofisi Açıldı", 2018).

5.6. Kültürel Değerler

5.6.1. Geleneksel El Sanatları

Gümüşhane, köklü tarihi ile çeşitli medeniyetlerin ve kültürlerin birarada yaşadığı ve dolayısıyla zengin ortak kültür ve geleneğin oluştuğu bir yerleşim yeri olmuştur. Farklı dil, din ve etnik kökenlerin bir sentezi olan ortak yaşam alanında yörenin iklimi, yeryüzü şekilleri ve doğasının gerektirdiği şartlar altında halkın ürettiği ürünler zamanla geleneksel hale gelmiştir. Bu ürünler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

Zilli Kilim: Gümüşhane'nin Kelkit İlçesi'nde üretilmekte olan zilli kilimlerin tarihi Orta Asya'ya dayanmaktadır. Kilimler günümüzde tek parça halinde çok büyük ebatta üretilmektedir. Zilli Kilim dokumacılığı heybe, yastık, yolluk, duvar süsleri, nazarlık, isimlik, seccade olarak üretilmektedir. Eskiden çuvallara dokunan zilli kilim motifleri günümüzde sanat değeri taşımaktadır. Dokumada genellikle koyu renkler tercih edilmektedir. Bütün renklerde kök boya ve indiga kullanılmakta, kimyasal boya kullanılmamaktadır. Dokumada kullanılan ipler yapağıdan ve değerli oluşundan sesli anlamında "zilli" ismi verilmiştir. Bu isim yöresel bir isimdir. Zilli kilim dokumasında kullanılan ipler el eğirmesidir. Dokumalar tek taraflı, tek yüz kullanılır. Kilim motifleri kabartmalıdır. Boya olarak kullanılan bitki ve kökler doğal bitkilerden elde edilmektedir. İlçede dokunan zilli kilimlere özgü yöresel motifler; aynalı perler, permalar, yaslamalar, eğri zincir, tırmık dişleri, boncuklu gözler, küçük perler, küçük erdumeler, kıvrımlar, tavşan tabanı, koç boynuzu, kurbağacık zincirdir. Zilli kilimin hammadde kaynaklarından üretimine kadar gerekli bütün unsurlar Kelkit yöresinde mevcuttur (Doğru vd., 1999:206).

Ala Kilim: Gümüşhane Şiran ilçesinin bütün köylerinde el tezgahlarında dokunan ala kilim yörenin el sanatları içinde önemli bir yere sahiptir. Ala kilimin iğmeleri keçi kılından, örgüsü yünden, tabii kök ile boyanmış yün ipliklerden olup, çeşitli model ve motiflerden, ağaç tezgahlardan genel olarak 1.5x3 ve 3x4 ebatlarında dokunmaktadır (Doğru vd., 1999:206).

İpek Halı: İpek Halı, özellikle Kürtün İlçesinde üretilmektedir. İpek halı dokumacılığının tarihi çok eski değildir. 1980 yılından sonra İzmit ve çevresinde oturan yöre insanları tarafından Gümüşhane insanına öğretilmesi ile başlamış, ilerleyen zamanlarda İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün açtığı kurslarda daha yaygın hale gelmiştir. Yörede İpek halı dokumacılığı hemen hemen her evde yapılabilmektedir. İpek halı dokumacılığı için halı tezgahı, makas, kirkit gibi araçlar gereklidir. 60x120 cm'lik bir halı için dört kilogram ipek ipi kullanılmaktadır. Bir halı iki kişi tarafından iki ayda dokunabilmektedir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M. 2012:17). Dut ağaçlarının Gümüşhane'de yer alması bu sanat için önem arz etmektedir.

Gudu: Merkez İlçesi'ne bağlı Dölek Köyü'nde yapılmaktadır. Gümüşhane'de hem bir yemek çeşidi hem de bu yemeğin pişirildiği kaba adını veren güveçtir. Halk arasında gudu ya da gudi olarak bilinir. Gudu, Gümüşhane'nin önemli bir kültür ögesi olarak görülmektedir. Misafirler güveçle ağırlanır. Yemek kabı veya araç olarak kullanılan güveç ise, genel olarak güveç adı altında su testisi, küp, kırıs, gudu, kıylı ve çanak olarak çeşitlendirilmiştir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M. 2012:90). Yayalalardan getirilen siyah, kırmızı, sarı ve beyaz renkli toprak çamur kıvamına getirildikten sonra yağlı topraktan üretilen çamur, tahta kalıpların üzerinde elle yoğurularak biçimlendirilir. Bir süre güneşte kurutulmaya bırakılır. Ardından bıçakla tabanı kesilir. Gogoş adı verilen tahta alet yardımıyla son şekli verilerek kulpları takılır. En son aşamada ise tandır ocaklarında fırınlanır (Demirel, 2016:163). Pişen güveçlerin yemek yapılacak hale gelmesi için zillenmesi gerekir. Zilleme sütle ya da ayranla güvecin pişirilmesi olayıdır ki, bu yapılmazsa güveç dayanıklı olmaz (Doğru, Pir, Kural, Aydın ve Bulgur, 1999:207).

Mangal Taşı: Gümüşhane Merkez İlçesi'ne bağlı Mescitli Köyü'nde yeşil mermer taşından ısıya dayanıklı mangal taşı üretilmektedir. Tamamen geleneksel yöntemlerle üretimin gerçekleştirildiği mangal taşının özelliği ısıya dayanıklı olması, et ve et ürünlerini hızlı pişirmesidir (Günaydın, 2013:12).

Gümüş İşlemeciliği: Maden potansiyeli bakımından oldukça zengin olan Gümüşhane'de, geleneksel el sanatlarından olan gümüş, Türk-İslam düşüncesi ile yorumlanışını ve Türk zevkini aksettirir. İnce, yorucu el işçiliğiyle, zarafetiyle tanınan gümüş işlemeciliği (Gümüşhane Valiliği, t.y.) son yıllarda Gümüşhane Valiliği tarafından açılan Halk Eğitim Kursları ile eski günlerine döndürülmeye çalışılmaktadır. Sabır, el emeği, dikkat ve özenli işçilik gerektiren telkari tekniği ile işlenen gümüşler Gümüşhane ekonomisine ve turizm potansiyeline katkıda bulunabilecektir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M. 2012:84).

Dantel Ve Nakış İşlemeciliği: Dantel ve nakış işleri Gümüşhane'de oldukça gelişmiş bir durumdadır. Seccade, baş örtüsü, iğne oyası, boncuk oyası, mekik oyası, pullu oya, yastık kılıfı, sandık örtüsü, yorgan ağzı, masa örtüsü, karyola örtüsü ve mutfak takımları el işi olarak yapılmaktadır. Tel ve boncuk oyaları yörede, subay sırması oyası, kiraz oyası, halga oyası, düzme oyası, yürek oyası, mercimek oyası, kelebek oyası, örümcek oyası, süpürge oyası, elti çatlatan oyası, limon oyası, hanım oturur bey sallanır oyası, sıçan dişi oyası, Şiran yolu oyası, kuş yüreği oyası, karanfil oyası, böğürtlen oyası, incili küpe oyası, tengo kekülü oyası, elti çatlatan, papatya oyası, taksi tekiri oyası, biber oyası, yarım ay gibi çeşitli isimler almaktadır (Gümüşhane Vakfı, t.y.). Örgü işleri içerisinde yün çorap (koyun yününden), kıl çorap (keçi yününden), heybe de yer almaktadır (Doğru vd., 1999:205).

Taş İşlemeciliği: Taş işlemeciliği bölgede geçmişten günümüze camilerin iç dizaynı ve minarelerin yapımında kullanıla gelmekle birlikte, zamanla kullanım alanları genişlemiştir. Özellikle köy odalarının süslemesinde bu sanat kullanılmıştır. Öbektaş Beldesinde bu bölgeden çıkan taşın özelliği nedeniyle yontma taş işlemeciliği gelişmiş ve bu alanda güzel eserler verilmiştir. Kelkit'te taş işlemeciğini bir meslek olarak sürdüren minare ustaları mevcuttur. Aynı zamanda Kılıçtaş ve Başpınar köylerinde de yetkin ustalar yetişmektedir (Gümüşhane Vakfı, t.y.).

Demir işleri; balta, karasaban demiri, kapı menteşesi, orak, nal, girebi, mıh gibi ürünleri içermektedir.

Ağaç işleri arasında yayık, kova, külek, saksı takımı, çocuk beşiği, oklava, sofra ayağı, ağaç masa, çatal, kaşık, isimlik, elbise askısı, sehpa, tencere altlığı, demlik altlığı yer almaktadır (Doğru vd., 1999:205).

5.6.2. Folklor

Gümüşhane folklor yönünden de zengin bir ildir. Bu zenginliğin temelinde özellikle coğrafi konumun etkisi büyüktür. Çeşitli alanlarda görülmekte olan geçiş özelliğini bu alanda da görmek mümkündür. Ancak bütün bu kültürel değerler yeni bir sentezin sonucu olarak Gümüşhane'ye has kimliğe bürünmüştür. Her bölgenin kendine özgü karakteristikleri bulunduğu gibi bölgelerin kendi içerisindeki yerleşim birimlerinde de ayrı oyun zenginliklerine rastlanmaktadır. Gümüşhane yöresi bu konuda tipik bir örnektir (Doğru vd., 1999:176).

Gümüşhane'nin yöresel halk oyunları; Dizden kırma (dik horon-urumdiki-vasilindiki), Sarıkız, Tulum, Sarhoşbarı, Temürağa, Hoşbilezik, Nari, Daldalar, Turnalar, Şiro, Karabet, Tillara, Sallanma, Mektepli, Tamşara, tepeler, Mero, Dittara, Sordadiki, Sıksara, Dello, Koçari, Karşılama, delipaşa, Bıçakoyunu, Dilvane, Köşkaltı, Peştamalin Bağları, Büyük cevizin dibi, Kekliği vurdum, Eğlenceden gelenler, Havahatun, Delilo, Hoynari, Aşşahtan gelirim, Akça ferikler, Kürdün kızı, Deli kız sinin geliyor, Ah teze yar, Şayrenize, Aşırtma, Lazutlar, Heymustafa, Tiktak olarak sıralanabilir (Doğru vd., 1999:178).

Yöresel kıyafetler, Erkeklerde; gömlek, iç don, zıpka (zıvga, zıfka), cepken, aba, çarık (kabaralı kundura), fes veya kukulat, kuşak, yün çorap. Aksesuarlar, gümüş hamaylı, pazvat, muska (gümüş kap içinde), gümüş köstektir. Kadınlarda ise iç gömlek, içlik entari (mintan), üç etek, göğüslük, yelek, sarka, tuman, şal kuşak, şal peştamal, tepelik, yaşmak, yün çorap, kabaralı kunduradır. Aksesuarlar, gerdanlık, gümüş kemer, gümüş küpe, gümüş hamaylıdır (Doğru v., 1999:178-179).

5.6.3.Yerel Yemek ve Yiyecekler

Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş noktasına konumlanan Gümüşhane'de hem Karadeniz, hem de Doğu Anadolu mutfak kültürünün izlerini bulmak mümkündür. Bunun yanı sıra farklı etnik grupların varlığı, il özelindeki mutfak lezzetini çeşitlendiren bir başka etken olmuştur (Demirel, 2016:162).

Yemekler genellikle yerde bağdaş kurularak bakır veya tahta sini üzerinde yenir. Bunun için yemek yenecek yere, önce bir geniş sofra bezi serilir. Sini onun üzerine konur. Sini, etrafında dört-beş kişinin diz kırıp oturabileceği büyük bakır tepsiye denir. Bu tepsinin altına açılır kapanır ayaklık konur. Sinilerin aynı zamanda ağaçtan olanı da vardır. Tahta siniler üzerinde aynı zamanda el makarnası, erişte ve yufka yapılır. Sofraya önce büyükler oturur. Otururlurken sol ayak alta gelecek, sağ diz dik tutulacak bir biçimde oturulur. Sofrada herkesin önüne bir peşkir konulur (Gümüşhane Vakfı, t.y.).

Gümüşhane yöresel yemekleri şöyle sıralanabilir:

- *Çorbalar:* Mantı Çorbası, Tatlı Çorbası, Un Herlesi Çorbası, Gavut Çorbası, Yavan Çorbası, Doduk Çorbası, Fırfır Çorbası, Dırma Çorbası, Gendime Çorbası, Erişte Çorbası, Arpa Yarması Çorbası, Zuluflu Çorbası, Katıklı Çorbası, Isırgan Çorbası, Kesme Çorba, Sütlü Çorba, Kelem Çorbası.
- *Sebze, et ve diğer yemekler:* Pağla Denlisi, Borani, Lemis, Fıtfıt Haşılı, Patates Kavurması, Muhla, Yergök Dolması, Sütlü Haşıl, Evelik Dolması, Kalem Dolması, Lor Dolması, Ekşili Dolma, Ekmek Aşı, Çırtma Fasulye, Kaygana, Kete, Pancar Kavurması, Pişi, Tava Lemisi, Zırıhta, Lahana Dolması, Yalancı Dolma, Güveç, Su Böreği, Paparna, Toğala Kuymağı, Hıngel, Galıya, Karın Kaymağı, siron, Fırın Eriştesi, Kartol yahnisi, Fetir böreği, Golot, Sündürme (Çökelik kavurması), Cılbırı, Kaygana, Omaç, Ekmek ıslaması, Fetir ıslaması.
- *Tatlılar :* Erişte Tatlısı, Asude Kuymağı, Kara Helva, Burma, Tel Helvası, Lalanga, Aşure, Cevizli Börek, Musta Tatlısı, Fışkıl Tatlısı, Sütlaç, Herle, Köme, Gaysefe, Tel Kadayıf, Sarıklı burma, Helva, Sini (baklava), Sütlaç. (Doğru vd., 1999:177 ve Gümüşhane Vakfı, t.y.).

Gümüşhane'de meyvecilik alanında genel olarak vişne, elma, armut, dut üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda ceviz üretimi de yaygınlaşmaya başlamıştır. İlde vişne, elma ve ceviz üretiminin geliştirilmesi için uygun potansiyel mevcuttur. İlde en fazla elma üretimi yapılmakta, bunu sırasıyla ceviz ve armut izlemektedir (Doğru, 2010:12).

Gümüşhane'de yer alan elma çeşitleri; Gelin Elması, Sandık Elması, Ekşi Elma, Bey Elması, Ciğit Elması, Karanfil Elması, Kodil Elması, Limon Elması, Mahsusa Elması, Misket Elması, Narin Elması, Karagöbek Elması, Sarı Elma, Söğüt Elması, Taraklı Elması, Reçel Elması, Göbek Elması, Tatlı Elması, Yaz Elması, Arpa Elması, Köpük Elması, Demir Elması, Yaban Elması, Tilki Kuyruğu Elması, Tavşanbağı Elması, Golden Elması, İngiliz Elması olarak ifade edilebilir (Çakır, 2014). Armut çeşitleri ise; Hacı Hamza Armudu, Kış Armudu, Gelin Armudu, Limon Armudu, Ankara Armudu, Turşu Armudu, Mehrani Armudu, Çermayıl Armudu, Şalgam Armudu, Bal Armudu, Meyrik Armudu, Cinci Armudu, Rus Armudu, Göksulu Armudu, Ahlat Armudu, Sarı Armudu, Tutsuz Armudu, Toko Sultanı, Abbasi Armudu, Keşiş Yenmez, Kabak Armudu, Lop Armudu, Gül Armudu, Taş Armudu, Kızıl Armudu, Hakverdi Armudu, Arpa Armudu, Bıldırcın Armudu, Menendi Armudu, Gelinboğan Armudu, Reçel Armudu, Sarıbekir Armudu, Diken Armudu, Harman Armudu gibi isimler almıştır (Doğru vd., 1999:270).

Gümüşhane'de doğal olarak yetişen kuşburnu ise ilin sembolü haline gelmiştir. Gümüşhane'de kuşburnunun suyu, marmeladı, çayını işleyen fabrikalar bulunmaktadır. Son yıllarda kuşburnu pestili üretimi de yapılmaktadır. Dut ise, yöresel olarak pestil ve kömenin ana maddesi olması dolayısıyla ildeki tarıma dayalı sanayinin gelişmesinde de dut yetiştiriciliği önemli bir yer tutmaktadır (Doğru, 2010: 14,21).

Yöresel gıdalarda duttan yapılan pestil ve köme ön plana çıkmaktadır. Günümüzde pestil ve köme Gümüşhane'de en önemli ticaret ve istihdam ürünleri haline gelmiştir. Ana maddesini dut ve cevizin oluşturduğu pestil ve köme ihracatı yapılan bir ürün haline gelmiştir. Yöresel olarak pestil; dut, bal, süt, un karışımının herle haline getirilip fındık veya ceviz katılarak bezlere serilip kurutulduktan sonra elde edilen besin değeri yüksek bir gıda maddesi olarak adlandırılmaktadır.

Pestilin sade, fındıklı, cevizli, çikolatalı, ve ballı sarma olmak üzere çeşitleri bulunmaktadır. Köme ise ceviz parçalarının ipe dizilerek belli bir kalınlığa ulaşıncaya kadar pestilin de hammadesi olan herleye dört-beş kez daldırılıp kurutulmasıyla elde edilen üründür. Pestil ve kömenin hammaddesi aynıdır. Kömede ceviz oranı daha fazladır. Dut ve pestilden yöresel olarak yapılan yemekler de mevcuttur. Karadut şurubu, kuru dut hoşafı, pestil kavurması, dut yapraklı dolma, dövmeç bunlardan bazılarıdır (Doğru, 2010:23-65).

Gümüşhane florasında doğal olarak yetişen endemik, ıtri ve tıbbi bitkiler ise; kuşburnu, adaçayı (salvia), amberpasis (kızamık), ayı gülü, böğürtlen, civan perçemi (achillea millefalium), geven (astragalus), ısırgan otu (urtica), kekik (thymus), ölmez çiçek (helichrysum), papatya (matricaria chamomilla), sığır kuyruğu (verbascum) olarak ifade edilebilir (Doğru vd., 1999:273-278) .

Hayvancılıktan da kısaca bahsedilecek olursa Gümüşhane'nin topografik yapısı, bitki örtüsü ve iklim koşulları arıcılık için son derece uygundur. Yükselen dağ ve tepeler arasındaki derin ve dar vadiler, ballı bitkiler yönünden oldukça zengin olan yöreyi arıcılık için elverişli kılmaktadır. Bir diğer önemli doğal kaynak olarak balıkçılığa çok uygun olan akarsu ve göletler mevcuttur. Bu nedenle Gümüşhane, alabalık ve balıkçılık potansiyeli yüksek bir şehir olarak görülmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, 1997:38-39).

6. Sakin Şehir Hareketi İçin Bir Öneri: Gümüşhane Merkez İlçesi

Bu çalışmada kullanılan yöntem olan örnek olay inceleme araştırmasında, belirli bir süre içerisinde az sayıda olayın çok sayıda özelliği derinlemesine incelenmektedir. Örnek olay çalışmasında, araştırmacı yoğun olarak bir ya da iki örnek olayı araştırabilmekte ya da örnek olayı birçok etken üzerine yoğunlaşarak karşılaştırabilmektedir. Yöntem gereği ele alınan örnek derinlemesine incelenmelidir. Bu nedenle Gümüşhane bir evren olarak görülememekte, kısıtlama yapılması gerekmektedir. Cittaslow olan kentler ülkemizde ilçe niteliği taşımaktadır. Gümüşhane'nin tüm ilçelerini incelemek kullanılan yöntemin kısıtlayıcığılı nedeniyle mümkün olmadığından, çalışmada tek bir ilçe derinlemesine ele alınmıştır. Gümüşhane Merkez İlçesi'nin seçilme nedeni ise yapılan literatür taraması sonucunda tarihi olarak Gümüşhane için büyük önem arz eden, farklı dinlerden, farklı etnik kökenlerden, farklı dillerden insan topluluklarının yani ayrı medeniyetler olan Türkler, Rumlar ve Ermeniler'i biraraya getirmiş ve birlikte yaşatmış olan Süleymaniye Mahallesi'nin yani Eski Gümüşhane'nin Merkez İlçesi'nde yer almasıdır. Mahallede oldukça zengin ve farklı kültürel dokuların vücut bulduğu görülmektedir. Burada aynı zamanda sivil mimarinin önemli örnekleri de görülmektedir. Bu mahallede çeşitli dinleri temsil eden ve kültür hazinesi olan cami, kilise, manastır, şapel gibi tarihi birçok yapının birarada olması, kayak merkezi gibi kışın da ziyaret edilebilecek doğal güzellikleri içermesi, kısacası hem doğayı hem tarihi hem kültürü birarada barındırması Gümüşhane Merkez İlçesi'ni önemli kılmaktadır. Mahalle, içerdiği birçok eseri bugüne getirmiştir. Merkez İlçesi'nin bir başka olumlu yönü de ilçede yer alan kiliselerin sayısının çarpıcı bir önem arz etmesidir. Bu özelliklerin yanında Süleymaniye Mahallesi dışında da Bağlarbaşı Mahallesi, Çamlı Köy, Dumanlı Köyü, Güzeller Mahallesi, Hasanbey Mahallesi, İnönü Mahallesi, Karaer Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi, Mescitli Mahallesi, İmera Köyü, Özcan Mahallesi, Sarıçiçek Köyü, Tekke Köyü, Yağlıdere Köyü, Yeşilyurt Köyü, Yitirmez Köyü gibi yerleşim yerlerinde de Gümüşhane'nin sivil mimari eserleri olan yerel tarihi evlerini içermesidir. Gümüşhane Merkez İlçesi aynı zamanda han ve hamamlar, idari yapılar, kale gibi büyük yapılar, köprü gibi eserler yönünden de sayıca ve nitelik olarak zengindir.

Gümüşhane Merkez İlçesi'nde toplam altı tane sit alanı bulunmaktadır. Dumanlı Köyü'nde bulunan Santa Yerleşimi 1. ve 3. Derece Doğal ve 3. Derece Arkeolojik sit alanıdır. İmera Yerleşimi, 1. Derece kentsel ve 3. Derece arkeolojik sit alanıdır. Keçikaya Köyü'nde yer alan 'Kırcaova Kalıntıları" 1. Derece arkeolojik sit alanıdır. Kov Kalesi de 1. Derece arkeolojik sit alanıdır. Yukarıda bahsi geçen Süleymaniye Mahallesi, 3. Derece Doğal ve Kentsel sit alanıdır. Yağlıdere Köyü'nde yer alan Krom vadisi 3. Derece arkeolojik sit alanıdır (Boz, 2016:5). Karşıyaka Tabiat Parkı, Akçakale ve İkisu Mağaraları gibi doğal güzelliklerinin yanında ilde yer alan 450 yaylanın büyük kısmı Gümüşhane Merkez İlçesi'nde yer almaktadır.

Tablo1: Gümüşhane Kültür Envanteri, 2016 Kitabındaki Sayısal Verilerden Faydalanılarak Oluşturulmuştur.

Gümüşhane Merkez İlçesi Kültür Varlıkları	Sayısı
Cami	10
Çeşme	7
Doğal Varlık	6
Ev	54
Han ve Hamam	7
İdari Yapı	7
Kale	7
Kilise	64
Köprü	20
Mağara	2
Mezarlık, Şehitlik ve Hazire	3
Minare	3
Sit alanı	6
Şapel	6
Tabiat Parkı	1
Türbe ve Kümbet	4

Gümüşhane Merkez İlçesi'nde ön plana çıkan kültür varlıkları aşağıdaki gibi listelenebilir (Demirel, 2016):164) :

- *Kaleler;* Akçakale, Canca, Keçi, Kov, Krom.
- *Camiler;* Cami-i Sağır, Kaleköy, Süleymaniye Mahellesi Ulu ve Küçük, Güzeller.
- *Kiliseler;* Cebeli Meryemana, Hagios İonnas Kaya, İmera (St. John Prodromus), Metropolitan, Hagios Stephanos, Surp Karabet Ermeni, Hagia Sophia, Timos Stavros, Hagios Theodoros, Vank, İkisu Kaya, Alikinos, Bulutyayla (Şamanlı), Çayıroğlu, Gavalak, Kayaaltı, Loria Mağara, Mancandanos, Nanak, Ortayayla, Sarıoğlu, Zemberek, Livana, Likos, Santa Binatlı (İlyas Peygamber), Terzili St. Theodor, Zurnacılı 1-2.
- *Türbeler;* Çağırganbaba, Hacı Tahir Efendi, Pirahmet, Musa Dede; hamamlar, Dere, Paşa, Kavaklık, Çaput, Süleymaniye.
- *Çeşmeler;* Cami-i Sağır, Daltaban, Güzeller Mir Ahmet Raşid, Özdenoğlu, Santa Piştoflu, Santa Terzili ve Ulucami.
- *Köprüler;* Kanberli, Olucak, Taşköprü, Bazbent, Çiftegözler, Eski Gümüşhane Yolu, Gümüşhane Taş Köprü, Hamam Deresi, Harşit Çayı, Hindere, Tohumoğlu, Ulucami, Yamakoğlu Deresi 1-2.
- *Sivil Mimari;* Zeki Kadirbeyoğlu, Şehbenderoğlu, Özdenoğlu, Balyemez Konakları, Ali Erkan, Erdemir Akgün, Fahri Gümüşeli, Hasan Fehmi Ataç, Mehmet Aksoy, Rafet Çubukçu Evleri, Sarıçiçek Odaları.

6.1. Gümüşhane Merkez İlçesi Doğal Güzellikleri

Gümüşhane Merkez İlçesi'nde ön plana çıkan doğal güzellikler aşağıdaki gibi listelenebilir (Demirel, 2016:164) :

- *Göller;* Çakırgöl, Dipsiz, Bulanık, Aygır, Yağmurdere, Taşköprü, Aktutan, Yaydemir, Aşağıalıçlı.
- *Şelaleler;* Tekke, Halgent.
- *Mağaralar;* Karaca Mağarası.
- *Yaylalar;* Taşköprü, Bulut, Sarıtaş, Maden, Alaçayır, Dölek, Balahor.
- *Tabiat Parkı;* Karşıyaka Tabiat Parkı.
- *Turizm Merkezleri;* Çakırgöl ve Süleymaniye Mahallesi Kış Sporları Turizm Merkezi.

Gümüşhane'nin il genelinde yer alan 450 yaylasından 95 tanesi Merkez İlçesi'ndedir. Taşköprü Yaylası, "Sofrada yemek kalmayacak" sloganıyla misafirlerini ağırlayan, doğal yemeklerin olduğu, Dumanlı Köyü sınırları içerisinde yer alan, yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği bir değerdir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.). Taşköprü Yaylası ve merkeze bağlı 12 yaylada her yıl şenlikler düzenlenmektedir. Dörtkonak (Temmuz aynın 2. haftası 1 gün), Çamlıköy (Ağustos ayının 1. haftası

1 gün), Kabaköy (Temmuz ayının 2. Haftası) yayla şenlikleri bu şenliklerden bazılarıdır (Gümüşhane Valiliği, t.y.).

Karşıyaka Tabiat Parkı, Eski Gümüşhane'ye yakın, insanların piknik alanı olarak tercih ettiği önemli yerlerden biridir. Parkta, ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya hazır konak tipi bir tesis de mevcuttur (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.). Karaca Mağarası, karstik bir oluşumdur. İçerisinde sarkıtlar, dikitler, sütunlar, damlataşı havuzları, perde damlataşları, mağara iğneleri, mağara gülleri, mağara incileri, mağara çiçekleri, org desenli duvarlar, bayrak şekilleri, filkulakları, traverten basamakları ve traverten havuzları oluşmaya devam etmektedir. Uzunluğu 150 metre olan mağaranın içerisinde bir metreyi bulan gölcükler vardır (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.).

6.2. Yerel Mimari ve Tarihi Güzellikler

Gümüşhane evleri, yerel mimari örneklerindendir. Gümüşhane evlerinin mimari yapısını, kentin tarihi, coğrafi yapısı, iklim şartları, bölgede bulunan yapı malzemesi ve yaşam biçimi şekillendirmiştir. Elliye yakın tarihi Gümüşhane evi bulunmaktadır. Bu evlerden bazıları Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Gümüşhane Valiliği tarafından restore edilerek misafirlere konaklama ve yiyecek-içecek hizmeti sunabilecek niteliğe kavuşturulmuştur (Günaydın, 2013:15).

Bu konaklardan biri olan Adil Balyemez Evi (Balyemez Konağı), 19. Yüzyılda inşa edilen yerel mimari örneklerinden biridir. Günümüzde restoran olarak faaliyet vermektedir. Özel davet ve kutlamalarda, özel etkinliklerde 250 konuğa servis edecek kapasiteye sahiptir. Yine Gümüşhane Merkez'de bulunan Hasan Fehmi Ataç Konağı ise, 1874 yılında yapılmıştır.. 750 kişilik bahçesi vardır. Sabah erken saatlerden gece yarısına kadar yöre mutfağından yemekler ve konaklama hizmeti sunmaktadır. Özdemiroğlu Konağı da, 19. Yüzyıl yapılarındandır ve restore edildikten sonra Kültür Sanat Evi olarak hizmet vermenin yanı sıra konakta Türk ve Gümüşhane mutfağından yemekler sunulmaktadır (Günaydın, 2013:16-17).

Sarıçiçek Köy Odaları, Gümüşhane Merkez İlçesi'ne bağlı Sarıçiçek Köyü'ndedir. Sarıçiçek Köyü'nde ahşap oymacılık sanatının kullanıldığı iki köy odası bulunmaktadır. Ahşap işlemelerde geometrik ve bitkisel motifler hakimdir.Ahşap oymalar, oldukça derin ve ince işçiliği olması açısından önemlidir. Aralarında elli metre kadar mesafe bulunan ve ölçüleri de birbirine benzeyen bu iki yapının sedir, tavan, yüklük, dolap, ocak ve kahve köşkü gibi iç düzenlemesi farklı özellikler göstermektedir. Günümüzde her iki oda da köy konuk odası olarak kullanılmaktadır (Günaydın, 2013:68-69).

Tarihi ipek yolu üzerinde yer alan Süleymaniye Mahallesi (Eski Gümüşhane), Gümüşhane'nin en eski yerleşim yeridir. Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan, günümüzde doğal ve kentsel bir sit alanı olan bu antik kent, Türklerin, Ermenilerin ve Rumların uzunca bir süre birlikte yaşadıkları sevgi, hoşgörü ve barış yerleşimidir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.). Cami minareleri, kilise ve manastırların bir arada yükseldiği Süleymaniye Mahallesi, antik dönemden beri yaşanılagelmiş tarihi bir yerdir. Sit alanı olan alanda sivil mimari örneklerinin yanında pek çok tarihi yapı da mevcuttur. Mahallede birden fazla cami, türbe, hamam, kilise, çeşme, konak, manastır, köprü gibi birçok eser bulunmaktadır (Demirel, 2016:18-21). Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1520-1566 yılları arasında Canca, kurtuluş savaşına kadar Gümüşhane ve daha sonra da Süleymaniye Mahallesi olarak anılan bu yerleşim yerinin sakinleri (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.) 1925 yılında yapılan mübadele ile birlikte şu anki il merkezinin olduğu yere taşınmıştır. Günümüzde Eski Gümüşhane olarak adlandırılan bu bölgede binlerce yıldır işletilen altın ve gümüş madenleri yerleşimin önemini artırmıştır. Burada bulunan darphanede, Osmanlı devlet hazinesinin 1/6'sını temin eden gümüş sikke basılması, mahallenin ekonomik yönden önemini ortaya koymaktadır. Mahallede aynı zamanda Süleymaniye Kış Sporları Turizm Merkezi bulunmaktadır (DOKA, 2016:26). Bu yerleşim yerinin geniş tabanlı kültür mozaiğinin bulunduğu bir yer olması, kültür ve inanç turizmi açısından da son derece önemli bir turizm potansiyeline sahip olması nedeniyle kış turizmi kültür turizmiyle desteklendiği takdirde bu mahalle, dört mevsim yaşanır hale gelebilecek kapasiteye sahiptir (Gümüşhane Valiliği, 2010:13).

Gümüşhane'nin bir başka değeri olan Santa Harabeleri, Merkez İlçe Dumanlı Köyü sınırları içerisindedir. Arkeolojik ve doğal sit alanı olan Santa yerleşimi, Binatlı, Terzili, Zurnacili, Piştovlu, İşhanlı, Çinganlı, Çakallı olmak üzere yedi mahalleden oluşmaktadır. Kentte, her mahallesi tümüyle

taştan inşa edilen tek katlı konutlar, her mahallede en az bir kilise, her sokakta da bir çeşme mevcuttur. Doğal konumu itibariyle yayla özelliği taşıyan yerleşim tarihi ve kültürel varlıklarıyla da çok zengindir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M. 2012:32).

Eski çağlardan beri önemli bir geçiş bölgesi üzerinde konuşlanmış olması ve İmera, İstavrit gibi dönemin önemli merkezlerinin arasında kalması, Krom Vadisi'ni bir başka önemli cazibe merkezi haline getirmiştir. Krom Vadisi'nin maden kaynakları bakımından da zengin olması nedeniyle yüzyıllar önce binlerce kişiye ev sahipliği yaptığı rivayet edilir. Bölgede tescillenmiş 15 kilise ve şapel bulunmaktadır. Bu ibadethanelerin dışında bir kemer köprü ve Nanak Köyü'nde surlarının bir kısmı hala ayakta olan bir kale bulunmaktadır. Vadide, Rumlardan kalma taş evler hala orijinalliğini korumaktadır. Nanak Köyü ve Bulut Mahallesi'ndeki taş evler ve tarihi değirmen değerli yapıları olarak ifade edilebilir. Krom vadisi, aynı zamanda, tarihte 57 manastıra ev sahipliği yapmıştır. İmera Köyü'nde bulunan İmera Manastırı bu eserlerin en önemlilerindendir. Gümüşhane Merkez İlçesi'nde henüz arkeolojik kazı yapılmamış alanlar da varlığını sürdürmektedir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M. 2012:27-38).

Kov kalesi, Merkez İlçe'nin bir başka önemli eseri olarak ifade edilebilir. En yüksek noktası 1760 metre olan kalenin, 1360'lı yıllarda yapıldığı rivayet edilmektedir (Gümüşhane Valiliği İ.K.T.M, t.y.). Gümüşhane Merkez İlçesi'nde Canca Kalesi, Akçakale, Yağlıdere Köyü Kelesi, Yağlıdere Krom Kalesi, Yaydemir Köyü Kalesi önemli diğer kalelerdir (Boz, 2016:5).

6.3. Yavaş Şehir Kriterlerinin Gümüşhane Merkez İlçesi Örneğinde Analizi

Gümüşhane Merkez İlçesi'nde Cittaslow Birliği tarafından belirlenen Cittaslow üyelik kriterlerine uygunluğu görülen ve Gümüşhane Belediyesi tarafından yapımı devam eden projelerden bazı örnekler şu şekilde sıralanabilir (Gümüşhane Belediyesi, t.y.).

Çevre Politikaları kapsamında;

- *Bahçecik Barajı Projesi;* Merkez Bahçecik Köyü'nde kurulacak içme suyu barajı ile şehrin kaliteli içme suyu sorununu önümüzdeki 50 yılı kapsayacak şekilde çözmeyi amaçlamaktadır. Bu proje, çevre politikaları kriterlerinden "Su temizliğinin yasa tarafından belirlenen parametrelerde olduğunun belirlenmesi", "Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması" maddelerini karşılamaktadır.
- *Ambalaj Atığı Toplama Ve Ayrıştırma Tesisi Projesi;* 1000 m2 alana ambalaj atıkları toplama ve ayrıştırma merkezi kurulmasını içermektedir. Bu proje; "Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması", "Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi" maddelerini karşılamaktadır.
- *Yeni Mahalle ve Hasanbey mahallelerinde "Örnek Mahalle Projesi"* yapılmaktadır. Bu proje; "Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması" kriterini karşılamaktadır.

Altyapı Politikaları kapsamında;

- *Kültür Ve Turizm Yolu Projesi;* Gümüşhane Bağlarbaşı Mahallesi Sarı köprü mevkisinden başlayarak Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi camisine kadar olan çevre yolu hattı boyunca düzenlenecek olan proje, hayata geçirilmesi planlanan projelerden birisidir. Bu proje; "Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları", "Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması", " Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri", "Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması" kriterlerini karşılamaktadır.
- *Bisiklet Ve Yürüyüş Yolu Projesi;* Özcan Mahallesi Yenişehir stadyumu ile Gümüşhane-Trabzon karayolu kesiştiği yere kadar olan mesafede yapılması planlanmaktadır. Projenin toplam uzunluğu bin 700 metre olacaktır. Burada vatandaşların rahatça kullanabileceği sosyal alan oluşturulmaktadır. Bu proje; "Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması", " Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri", "Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması" kriterlerini karşılamaktadır.

Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları kapsamında;

- *Ahmet Ziyaüddin Külliyesi Sosyal Donatı Projesi;* bu proje kapsamında Yeni Mahalle'de İslam Alimi Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevi Hazretleri'nin Kur'an öğrendiği Emirler Camisi'nde mimarisine uygun taş görünümlü şadırvan, Külliye niteliğinde aşevi, kütüphane, oturma alanları ve peyzaj düzenlemeleri yapılması planlanmaktadır. Bu proje ; "Kente ait değerlerin iyileştirilmesi,

kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar" kriterini karşılamaktadır.

- *Karşıyaka Tabiat Parkı Projesi;* 84 hektarlık bir alana kurulacaktır. Projede teleferik ve istasyonları, meydan, bungalov evler ve piknik alanları yapılmaktadır. Bu proje; "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması", "Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi" kriterlerini karşılamaktadır.
- *Yeni Mezbahane Projesi;* Belediyeye ait mevcut mezbahanenin dere ıslahı çalışmaları nedeniyle yıkılacak olmasından dolayı yeni mezbahane ve hayvan pazarını kurulması çalışmaları yapılmaktadır. Bu proje; "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması", "Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması" projelerini kapsamaktadır.
- *Kent Park Ve Hayvan Barınağı Projesi;* Çamlıca Mahallesi'nde 144 dönüm alan içerisinde yürüyüş parkurları, piknik alanları ve seyir kulesinden gibi alanları barındıracak, toplamda bin 500 m²'lik bir inşaat alandan oluşmaktadır. Bu proje; "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması" kriterini karşılamaktadır.
- *Çilek Tarımını Geliştirme Projesi* kapsamında 58 bahçeye çilek dikimi gerçekleştirilmiştir. "Agroekolojinin geliştirilmesi", Kuşburnu Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi İl Müdürlüğünce hazırlanan "Kuşburnu Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında temin edilen 7 bin adet sağlıklı ve standartlara uygun Rosa Canina türüne ait kuşburnu fidanları üreticilere teslim edilerek il genelinde kapama kuşburnu bahçeleri tesis edilmiştir. Ceviz Eylem Planı kapsamında Gümüşhane'de yaklaşık 2.600 dönüm kurulu kapama ceviz bahçesi bulunmaktadır. 2017 yılında Gümüşhane iklimine uygun 50 bin adet ceviz dikimi gerçekleştirilmiştir (Gümüşhane Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, 2018). Bu çalışma, "Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması" maddesini karşılamaktadır.
- *Modern Pazaryeri Projesi;* Kıbrıs Çarşısı'nda yapılacak olan Pazaryeri projesinde; otopark, pazarcıların tezgahlarını açabileceği kapalı, açık pazar alanı, her gün açık bulunacak olan 22 adet dükkan, her türlü ihtiyaca karşılık verebilecek çok amaçlı salon yer almaktadır. Bu proje: "Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar", "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması", "Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması", "Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması" kriterlerini karşılamaktadır.
- *Zeki Kadirbeyoğlu Konağı Projesi;* Süleymaniye Mahallesi'nde bulunan ve restorasyonu tamamlanan Zeki Kadirbeyoğlu Konağı'nın peyzaj düzenlemesi çalışmasıdır. "Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar","Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması" kriterlerini karşılamaktadır.
- *Gençlik Parkı Projesi;* Teleferik projesi ile Gençlik Parkı'ndan Karşıyaka Tabiat Parkı'na ulaşım sağlanması, peyzaj ve sosyal alanların yapılmasını kapsamaktadır. Proje, "Sosyal altyapıyı desteklemek" kriterini sağlamaktadır.
- *Köydes Projesi;* Gümüşhane'nin mahalle ve köylerinin tamamına temiz içme suyu götürülmesi sağlanmıştır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2015:48). "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması" kriterini sağlamaktadır.
- *Klimalı durak projesi;* dolmuş ve otobüs bekleyen vatandaşları sıcak ve soğuktan korumak için klimalı duraklar yapılmıştır. İlk aşama yolcu trafiğinin yoğun olduğu 6 durak çevrilmiş, devamında klimalı durak sayısını daha da artırılacağı söylenmiştir (DOKA, 2016:39). Proje, "Kentin daha yaşanabilir olması için çalışmalar yapmak" kriterini karşılamaktadır.

Tarımsal, Turistik, Esnaf Ve Sanatkarlara Dair Politikalar kapsamında;

- Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları'nı karşılayan Ahmet Ziyaüddin Külliyesi Sosyal Donatı Projesi, aynı zamanda "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kriterini de karşılamaktadır.
- "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kapsamında yayla şenlikleri düzenlenmektedir.

Sosyal Uyum Kriteri kapsamında;

- *Gençlik Parkı Projesi,* "Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti" kriterini sağlamaktadır.

Gümüşhane Valiliği Sodes Proje ve Koordinasyon Birimi aracılığıyla, Gümüşhane il ve ilçe Belediyeleri, Kamu Kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, Gümüşhane İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından 2010-2017 yılları arasında yapılan "Sodes Projeleri" de kriterleri sağlamaya yardımcı olacak projelerdir. Sodes Projelerinden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gümüşhane Valiliği Sodes Proje ve Koordinasyon Birimi, ty.) :

- "*Gümüş Kınalı Ellerde Şekilleniyor, Gümüşhane Projesi;* "Sosyal uyum kriteri ,"El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması", "Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması", "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kriterlerine uygundur.
- *Sema Doğan Parkı Spora Açılıyor Projesi* ile genç nüfusa sosyal alanlar yaratılmıştır. Bu çalışma, "Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti", "Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması" kriterlerine yöneliktir.
- *Özel Bireylerle Özel Bir Geleceğe Projesi,* özel bireylerin topluma uyumuyla ilgili bir projedir. "Engelli kişilerin entegrasyonu" kriterini karşılamaktadır.
- *Kültürümüz Şiran Ala Kilimle Yaşıyor Projesi;* "El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin Korunması","Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması", "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kriterlerine yöneliktir.
- *Kadın İstihdamını Destekleme Projesi ve Üreten Kadınlar Projeleri;* "El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması", "Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler" kriterlerini karşılamaktadır.
- "*Takı tasarım kursu (çağdaş görüşümüzü değerli taşlara aktaralım) Projesi;* "Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması", "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kriterlerine işaret etmektedir.
- *Genç Kültür Evi Projesi;* "Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti" kriterini karşılamaktadır.
- *Kadın Emeği Ekmeğe Dönüşüyor Projesi ve Üreten Kadınlar Projesi;* "Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması", "Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler" kriterlerini karşılamaktadır.
- *Engelsiz Bir Yaşamı Engellemeyin-2, Engelsiz Bir Yaşamı Engellemeyin-3 Projeleri*; "Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması", "Engelli kişilerin entegrasyonu" kriterlerine yöneliktir.
- *Doğa Sporları (Kayak) Projesi;* "Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti" kriterini karşılamaktadır.
- *Arıcıya Bal Gibi Eğitim Projesi (Abgep) ve Kraliçe Arıcılar İş Başında Projesi;* "El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması", "Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması" kriterlerini sağlamaktadır.
- "*Fidanlar Umut Olacak*" *Projesi (Fuop);* "Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması", "Agroekolojinin geliştirilmesi" kriterlerini karşılamaktadır.

Gümüşhanede Hizmet Sektörünün Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi; "İyi karşılama", "Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak" kriterlerini sağlamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Gümüşhane, zengin tarihi, doğal güzellikleri, kültürel değerleri ile Cittaslow üyeliği için gerekli kapıların büyük bir kısmını aralamaktadır. Arkeolojik ve Doğal Sit alanları, doğada yapılabilecek aktivitelerin çeşitli olması, doğada doğal parkurların bulunması, zengin bir tarihi barındıran kültür rotalarının bulunması, yaylacılık faaliyetleri, maden yönünden zengin oluşu, tarihi yapıların çokluğu, çeşitli medeniyetlerin izlerini ve kalıntılarını hem eserlerinde hem kültüründe yaşatması,

geleneksel el sanatlarının çeşitliliği ve zenginliği, coğrafi konumu nedeniyle folklor yönünden de zengin oluşu, slow food kapsamında yerel yemeklerinin çeşitliliğinin dikkat çekici olması, yöresel bitkilerinin bol oluşu, dört mevsim ilgi çekebilecek nitelikte tarihi doğal güzellikleri aynı anda barındıran yerlere (Eski Gümüşhane) sahip olması gibi birçok etken Gümüşhane Merkez İlçesi'nin Cittaslow olma potansiyelini taşıdığını gösterir niteliktedir.

Gümüşhane Belediyesi'nin yaptığı projelere bakıldığında Cittaslow üyelik kriterlerini karşılamaya yönelik çalışmalar yapıldığı da görülmektedir.

Gümüşhane Valiliği'ne bağlı Sodes'in yapmış olduğu projeler incelendiğinde yavaş şehir kriterlerine uygun çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Genç neslin istihdamı, kadın gücünün desteklenmesi, engelli kişilerin entegrasyonu, çocuk bakımının desteklenmesi, yoksullukla ilgili toplumsal ortaklıklar (bu projelerde sivil toplum kuruluşları da yer almıştır), sosyal uyum kriterini sağlamaktadır.

Şehre gelen insanları iyi karşılama ve Gümüşhane insanının farkındalığını artırmaya yönelik eğitimler verilmesi Gümüşhane'ye gelen misafirleri iyi karşılamaya yönelik çalışmalar kapsamında misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar kriterini karşılamaya yönelik yapılan çalışmalardır.

Yapılan projelerle geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatlarının değerinin artırılması, kültür müzelerinin kurulması, yerel organik ürünlerin kullanılması, agroekolojinin geliştirilmesi, Gümüşhane örneğinde tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar da çalışması yapılan maddeler olmuştur.

Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kentsel yaşanabilirliğin artırılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılmasının sağlanması, sürdürülebilir mimari için çalışılması, sosyal altyapıyı desteklemek, atölyelerin korunması ve değerlerin artırılması, yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması, kentsel yaşam kalitesi politikaları açısından Gümüşhane Merkez İlçesi örneğinde uygulanmış olan örneklerdir.

Mevcut bisiklet yollarının yer alması, engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması, aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler altyapı politikalarında uygulamalar yapıldığını gösteren maddelerdir.

Gümüşhane, özelinde ise Merkez İlçesi incelendiğinde bu olumlu özellikleri kullanmak için, kilise, şapel, türbe, kümbet cami gibi kültür varlıklarının nitelik ve sayıca çok olması nedeniyle eskiden birlikte yaşamış farklı kültürlerin gümünüzde de kaynaşmasını sağlamak amacıyla her yıl uluslararası kültür şenlikleri ve benzeri organizasyonlar düzenlenebilir. Kilise sayısının çokluğu gözönüne alındığında uluslararası katılım sağlayacak kilise turları düzenlenebilir. Mevcut olan bisiklet rotaları, trekking rotaları festival şekline getirilip Türkiye'nin ve dünyanın her yerinden ziyaretçi çağırılabilir. Yayla şenlikleri daha kapsamlı hale getirilip yıl boyu sayısı artırılabilir. Müzelerin sayısı artırılabilir. Gümüş işlemeciliği, ipek halı, ala halı, zilli kilim gibi geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve ekonomik değere dönüştürülmesi için çabalar artırılabilir, şeklinde önerilerde bulunulabilir.

Yavaş şehir kriterlerine bakıldığında Gümüşhane Merkez İlçesi, çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel yaşam kalitesi politikaları, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum, ortaklıklar kriterleri ve alt kriterler bağlamında uygun projelerin yapıldığı bir yerel yönetim olarak görülmektedir. Özellikle Süleymaniye Mahallesi'nin Cittaslow felsefesine uygun bir şehir görünümünde olduğu kabul edilebilir. Yavaş şehir olduğunda tanınabilirliğinin artacağı düşünülerek gelişme sağlayabilmesi için uluslararası Cittaslow Birliği'ne üye olunmasının artı değer yaratacağı, bu bağlamda da çalışma ve projelerin yapıldığı ve bu projelerin artırılabileceği görülmektedir. Yerel yönetimler, mülki idareler, bakanlıklar, DOKA gibi oluşumlar projelerin geliştirilmesinde çalışmalar yapmaktadır, bundan sonra yapılacak projelere de destek verme potansiyeli taşımaktadır. Bütün bu incelemeler doğrultusunda yerelliğini koruyarak uluslararası alana kazandırılabilecek bir değer olarak Gümüşhane Merkez İlçesi, Cittaslow Birliği organizasyonuna üye olma konusunda gerekli ana nitelikleri taşıdığından, üyelik için eksikler belirlenip başvuru için çalışmalar yürütülebilir.

Kaynakça

Akpınar, İ., Akaryalı, E. ve Demir, Y. (2006). Gümüşhane İli Maden Potansiyeli, Gümüşhane: Gümüşhane Mühendislik Fakültesi.

Boz, G. (2016). Gümüşhane Kültür Envanteri 2016, Ankara: Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Demirel, E. (2016). Gümüşhane Kültür Rotası ve Turizm Keşif Rehberi, Gümüşhane: Gümüşhane Valiliği Yayınları

Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü. (1997). Gümüşhane İli Raporu, Ankara: DPT:2475.

Doğru, E. (Ed.). 2010. Gümüşhane Dut Pestili ve Kömesi, Gümüşhane: Gümüşhane Valiliği Yayınları-11

Doğru, E., Pir, H., Kural, A., Aydın,C., Bulgur, İ. (1999). Cumhuriyetin 75. Yılında Gümüşhane, Gümüşhane: Gümüşhane Valiliği .

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2011). TR90 Doğu Karadeniz Bölge Planı Artvin- Giresun-Gümüşhane- Ordu- Rize- Trabzon, Trabzon: Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı

DOKA Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2016). DOKA Dergisi Gümüşhane Özel Sayısı (Doruklara Sevdalı Kent Gümüşhane), (29.Sayı), Trabzon.

Gümüşhane Valiliği. (2010). Gümüşhane'de Yatırım Fırsatları, Gümüşhane: Gümüşhane Valiliği

Gümüşhane Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2012). Gümüşhane Gezi Rehberi /Travel Guide, İstanbul: Gümüşhane Valiliği Yayınları-8.

Gümüşhane Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü. (1999). 1998 Yılı Gümüşhane İlinin Yıllık Ekonomik, Ticari ve Sanayi Durumu Hakkında Rapor, Gümüşhane: Gümüşhane Valiliği.

Günaydın, İ. (Ed.). (2013). Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli, İstanbul: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları-Yayın No:1

Honore, C. (2008). Yavaş! Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi, (Çev: Esen Gür), İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Neuman, W. L. (2017). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1. Cilt, (Çev: Sedef Özge), Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ritzer, G. (2011). Küresel Dünya, (Çev: M. Pekdemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ritzer, G. (2016). Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, (Çev: F. Payzın), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2012). Sürdürülebilirlik ve Şehir Pazarlaması Ekseninde Yavaş Şehir, Konya: Çizgi Kitabevi.

Slattery, M. (2015). Sosyolojide Temel Fikirler. (Çev: Ümit Tatlıcan-Gülhan Demiriz), İstanbul: Sentez Yayıncılık.

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı. (2015). Gümüşhane'nin Sadece Bugününü Değil Geleceğini De Düşünüyoruz. Ankara: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Yurtseven, H.R, Kaya, O., Harman, S. (2010). Yavaş Hareketi, Ankara: Detay Yayıncılık.

Yüksel, M. (1997). Gümüşhane Kitabeleri, İstanbul: Gümüşhane Valiliği Yayınları No:1

Ak, D. (2017). Yavaş Kent (Cittaslow) Hareketi ve Türkiye Örnekleri Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (52), 884-903. Erişim Adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com

Baldemir, E., Şahin, T.K. ve Kaya, F. (2013). Yavaş Şehir Olma Durumunun Analitik

Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 29-50. Erişim adresi: http://eyad.mu.edu.tr

Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 25 (2), 226-240. Erişim Adresi: https://www.anatoliajournal.com

Gümüşhane Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü. (2018). Gümüşhane 2018 Yılı Yatırımları. Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/kurumlar/gumushane.gov.tr/Yukle/yat2018.

Günerhan, S.A., Erdem Ü. ve Günerhan H. (2010). Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi, Tesisat Mühendisliği Dergisi, Temmuz Ağustos, 32-37. Erişim Adresi: https://www.mmo.org.tr/tesisat-muhendisligi-dergisi

Özmen, Ş.Y., Birsen, Ö. Ve Birsen H. (2016). Kentleşme Dinamiklerine Cittaslow Kentler Üzerinden Bakmak: Türkiye'deki Cittaslow Şehirleri Üzerine Bir Araştırma, Ekurgu İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 24 (2), 9-22. Erişim adresi: http://ekurgu.anadolu.edu.tr

Sırım, V. (2012). Çevreyle Bütünleşmiş Bir Yerel Yönetim Örneği Olarak "Sakin Şehir" Hareketi Ve Türkiye'nin Potansiyeli, Tarih Kültür ve Sanat Arastırmaları Dergisi, 1 (4), 119-131. Erişim Adresi: http://kutaksam.karabuk.edu.tr

Topal, T. Ü., Korkut, A. ve Kiper, T. (2016). Yerel Kimliğin Kent İle Buluşması: Cittaslow-Yavaş Şehirler, İdil Dergisi, 5 (25), 1413-1430. Erişim Adresi: http://www.idildergisi.com

Gümüşhane Valiliği İl kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Gümüşhane Kaleleri Tarihin Sessiz Tanıkları (Broşür)

Gümüşhane Valiliği İl kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Gümüşhane Yaylaları Şimdi Yayla Zamanı. (Broşür)

Gümüşhane Valiliği İl kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Karaca Mağarası Göğe Bakma Durağı. (Broşür)

Gümüşhane Valiliği İl kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Süleymaniye Kayıp Zamanın İzinde. (Broşür)

Gümüşhane Valiliği İl kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). Tabiat Parkları Doğanın Eşsiz Huzuru. (Broşür)

Cittaslow. (t.y.). Association. Erişim Adresi: http://www.cittaslow.org/content/association

Cittaslow. (t.y.). Cittaslow Rete Internazionale Delle Citta Del Buon Vivere. Erişim Adresi: http://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_september_2018.pdf

Cittaslow. (t.y.). Establishment of the Association. Erişim Adresi: http://www.cittaslow.org/content/charter

Cittaslow. (t.y.). How To Become Certıfıcatıon. Erişim Adresi: http://www.cittaslow.org/content/how-become

Cittaslow International Charter. (2017, 12 Mayıs). Erişim Adresi: http://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/257/charter_cittaslow_en_05_18.pdf

Cittaslow Türkiye. (t.y.).Cittaslow Felsefesi. Erişim Adresi: https://cittaslowturkiye.org/#cittaslow

Cittaslow Türkiye. (t.y.).Cittaslow Seferihisar. Erişim Adresi: https://cittaslowturkiye.org/cittaslow-seferihisar/

Cittaslow Türkiye. (t.y.). Cittaslow Vakfı Kuruluyor. Erişim Adresi: https://cittaslowturkiye.org/cittaslow-vakfi-kuruluyor/

Cittaslow Türkiye. (t.y.). Üyelik Süreci Ve Kriterler. Erişim Adresi: http://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/

Çakır, M. (2014, 30 Ekim). Osmanlı saray mutfağı meyvesi Gümüşhane elması. Erişim Adresi: http://haber.gumushane.edu.tr/1357/11/osmanli-saray-mutfagi-meyvesi-gumushane-elmasi.html

Gümüşhane Belediyesi. (t.y.) Projeler. Erişim Adresi: http://www.gumushane.bel.tr/2/projeler/?status=continue

Gümüşhane Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı. (t.y.). Yöresel El Sanatları. Erişim Adresi: http://www.gumushanevakfi.com/index.php/yoeresel-el-sanatlar

Gümüşhane Üniversitesi'nin Süleymaniye Rektörlük Ofisi Açıldı. (2018, 20 Nisan). Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/gumushane-universitesinin-suleymaniye-rektorluk-ofisi-acildi

Gümüşhane Valiliği. (t.y.) Gümüşhane Gezi Rehberi. Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/gumushane-gezi-rehberi

Gümüşhane Valiliği. (t.y.). Kültür-Sanat. Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/kultur-sanat

Gümüşhane Valiliği. (t.y.). Nüfus. Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/nufus
Gümüşhane Valiliği Sodes Proje ve Koordinasyon Birimi. Sodes Projeleri. Erişim Adresi: http://www.gumushane.gov.tr/sodes-projeleri
Orman ve Su İşleri Bakanlığı 12. Bölge Müdürlüğü Gümüşhane Şube Müdürlüğü. Gümüşhane İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013 - 2023. Erişim Adresi: http://gumushane.ormansu.gov.tr/Gumushane/Libraries/MASTER_PLANI/Do%C4%9Fa_Turizmi_Master_Plan%C4%B1.sflb.ashx
Slowfood. (t.y.). Our philosophy. Erişim Adresi: https://www.slowfood.com/about-us/our-philosophy/
Yöresel yemekler http://www.gumushanevakfi.com/index.php/yoeresel-yemekler

Ek: 1

CITTASLOW ÜYELİK KRİTERLERİ

1. ÇEVRE POLİTİKALARI
1.1. Hava temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
1.2. Su temizliğinin yasa tarafından belirtilen parametrelerde olduğunun belgelenmesi *
1.3. Halkın içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması
1.4. Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması *
1.5. Endüstriyel ve evsel kompostlamanın desteklenmesi
1.6. Kentsel ya da toplu kanalizasyon için atık su arıtma tesisinin bulunması *
1.7. Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufu
1.8. Kamunun yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi
1.9. Görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması
1.10. Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması *
1.11. Hane başına düşen elektrik enerjisi tüketimi
1.12. Biyoçeşitliliğin korunması.
2. ALTYAPI POLİTİKALARI
2.1. Kamu binalarına bağlı verimli bisiklet yolları
2.2. Mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması *
2.3. Metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri
2.4. Özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşım planlanması 1 *
2.5. Engellilere yönelik mimari engellerin kaldırılması *
2.6. Aile hayatı ve hamile kadınlar için girişimler 2 *
2.7. Sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik
2.8. Kent merkezlerinde malların sürdürülebilir dağıtımı 3
2.9. Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranı *
3. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ POLİTİKALARI
3.1. Kentin direnci için planlama ** [1]
3.2. Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin arttırılması için programlar 4*
3.3. Verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması **
3.4. Kentsel yaşanabilirliğin arttırılması 5
3.5. Marjinal alanların tekrar değerlendirilip kullanılması *
3.6. Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması *
3.7. Sürdürülebilir mimari için hizmet masası oluşturulması 6 *
3.8. Kentin internet ağına sahip olması 7*
3.9. Kirleticilerin izlenmesi ve azaltılması 8*
3.10. Tele çalışmanın geliştirilmesi 9
3.11. Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşviki 10

3.12. Sosyal altyapıyı desteklemek
3.13. Kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşviki 11 *
3.14. Kent içindeki kullanışlı yeşil alanların verimli bitkiler ile değerlendirilmesi **
3.15. Yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması *
3.16. Atölyelerin korunması ve değerlerinin arttırılması – doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması 12 *
3.17. Yeşil alanlarda kullanılan beton miktarı 13

4. TARIMSAL, TURİSTİK, ESNAF VE SANATKARLARA DAİR POLİTİKALAR
4.1. Agroekolojinin geliştirilmesi 14 ** [2]
4.2. El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması *
4.3. Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin arttırılması *
4.4. Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini arttırarak kırsal bölgelerin değerini arttırmak 15 *
4.5. Kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması 16 *
4.6. Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe tat eğitimlerinin verilmesi ve mümkünse organik yerel ürünlerin kullanılmasının teşvik edilmesi *
4.7. Yerel ve geleneksel kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin arttırılması *
4.8. Otel kapasitelerin arttırılması 17 *
4.9. Tarımda GDO kullanımının yasaklanması
4.10. Önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımı hakkındaki imar planları için yeni fikirlerin varlığı
5. MİSAFİRPERVERLİK, FARKINDALIK VE EĞİTİM İÇİN PLANLAR
5.1. İyi karşılama 18 *
5.2. Esnafın ve operatörlerin farkındalıklarını arttırmak 19 *
5.3. Yavaş güzergahların mevcut olması 20
5.4. Önemli yönetimsel kararlara tabandan tavana katılım sürecini sağlayacak aktif tekniklerin benimsenmesi
5.5. Eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim görmesi **
5.6. Sağlık eğitimleri 21
5.7. Yöre halkına Cittaslow'un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim vermek *
5.8. Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin aktif varlığı
5.9. Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi *
5.10. Cittaslow logosunun internet sayfasında ve antetli kağıt üzerinde kullanımı *
6. SOSYAL UYUM
6.1. Azınlıklara yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar
6.2. Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşaması 22
6.3. Engelli kişilerin entegrasyonu
6.4. Çocuk bakımının desteklenmesi
6.5. Genç neslin istihdam durumu
6.6. Yoksulluk
6.7. Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların mevcudiyeti
6.8. Farklı kültürlerin entegrasyonu
6.9. Politikaya katılım
6.10. Belediyenin kamu konut yatırımı
6.11. Gençlik faaliyetlerinin yürütüldüğü bir alanların ve bir gençlik merkezinin mevcudiyeti
7. ORTAKLIKLAR
7.1. Slowfood aktiviteleri ve kampanyaları için destek
7.2. Doğal ve geleneksel yiyecekleri Slowfood veya diğer kurumlar ile desteklemek
7.3. Eşleştirme projelerini desteklemek ve gelişmekte olan ülkelerin Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını da sağlayacak şekildegelişmeleri için işbirliği yapmak